

**Bojana Jokić
Maja Raičević
John M. Barac**

**Nasilje nad LGBTIQ osobama
i rodno zasnovano nasilje
u Crnoj Gori - primjeri iz prakse**

*lgbt
forum* **PROGRES**

**WOMEN'S RIGHTS CENTER
CENTAR ZA ŽENSKA PRAVA**

Ova knjiga je finansirana kroz projekat „Standing together – Enhancement of the protection of violence victims“, koji je podržan od strane Ambasade Sjedinjenih Američkih Država u Podgorici. Mišljenja, ocjene, zaključci i iznesene preporuke su djelo autora, i ne odražavaju obavezno stavove State Department-a i Ambasade Sjedinjenih Američkih Država u Crnoj Gori.

**Ministarstvo unutrašnjih poslova
Uprava policije**

Ova knjiga je realizovana kroz saradnju sa Ministarstvom unutrašnjih poslova Crne Gore, Upravom policije i Timom povjerenja LGBT zajednice i Uprave policije. Mišljenja, ocjene, zaključci i iznesene preporuke su djelo autora, i ne odražavaju obavezno stavove Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave policije i Tima povjerenja LGBT zajednice i Uprave policije.

NASILJE NAD LGBTIQ OSOBAMA I RODNO ZASNOVANO
NASILJE U CRNOJ GORI – PRIMJERI IZ PRAKSE

Bojana Jokić | Maja Raičević | John M. Barac

Tim autora

Bojana Jokić | Maja Raičević | John M. Barac

Tim saradnika

Aleksandra Nikčević | Ana Jaredić | Stevan Milivojević

Urednik

John M. Barac

Lektura i prevod

Ksenija Rakočević | John M. Barac

Izdavači

LGBT FORUM PROGRES

CENTAR ZA ŽENSKA PRAVA

info@lgbtprogres.me
women.mne@gmail.com

Tehnička obrada i štampa:
IVPE Cetinje

NASILJE NAD LGBTIQ OSOBAMA I RODNO ZASNOVANO NASILJE U CRNOJ GORI – PRIMJERI IZ PRAKSE

Stavovi, ocjene i komentari iznijeti u ovoj knjizi nisu ne odražavaju nužno i mišljenje izdavača, odnosno projektnih partnera. Izrazi koji se koriste za fizička lica u muškom rodu u ovoj publikaciji su neutralni i odnose se na osobe muškog i ženskog pola.

Sva prava zadržana. Reprodukција materijala iz ove publikacije je dozvoljena samo za nekomercijalne, obrazovne svrhe, uz obavezno ispravno navođenje izvora. Ohrabruje se upotreba svih materijala iz ove publikacije u informativne, obrazovne, kulturne i druge svrhe nekomercijalnog i neprofitnog karaktera.

Zabranjeno je njeno umnožavanje u komercijalne svrhe, u bilo kom obliku, bez prethodne pismene saglasnosti Izdavača.

Podgorica
2017.

SADRŽAJ

Pozdravna riječ partnera	9
Nasilje nad LGBTIQ osobama	11
Uvod	13
Studija slučajevea	15
Bez napretka u rasvjetljavanju napada na bivšeg direktora LGBTIQ organizacije	15
Ismijavali, vrijeđali, pa pretukli tražioca azila	15
Fizički napad i vrijeđanje u marketu	16
S.B. novčano kažnjena zbog vrijeđanja LGBTIQ osoba	17
Za M.R. LGBTIQ osobe su pedofili i bolesni skotovi	17
M.M. naziva LGBTIQ osobe nastranima	18
D.P. iz Podgorice novčano kažnjen zbog vrijeđanja LGBTIQ zajednice	18
Protiv G.I. vodi se prekršajni postupak zbog vrijeđanja LGBTIQ osoba	19
Maloljetni D.Š. iz Bijelog Polja se pokajao zbog širenja mržnje prema LGBTIQ osobama	19
V.J. novčano kažnjen sa 700 eura	20
M.V. prijete LGBTIQ zajednici	20
Radnik u ugostiteljskom objektu ostao nezaštićen	21
Prekršajni postupak protiv N.B. iz Podgorice zbog javnog vrijeđanja LGBTIQ osoba	21
P.P. iz Podgorice prijetio da će baciti baklje na LGBTIQ osobe	22
Z.Đ. iz Podgorice novčano kažnjen zbog vrijeđanja LGBTIQ osoba	22
Prijavljeni zbog širenja mržnje	23
V.P. javno veličao Hitlera	23
Prijava protiv I.V. zbog neprihvatanja LGBTIQ osoba	23

M.L. prijetio da će gej osobe nabiti na kolac	24	Policijski službenik/ca ne bilježi detaljnu izjavu žrtve.	55
Prijava protiv I.P. zbog nazivanja LGBTIQ osoba bolesnima	24	Ne postoji evidencija o istorijatu i kontinuitetu nasilja.	55
Prekršajni postupak protiv V.M.Š. zbog javnog vrijeđanja LGBTIQ osoba	25	Policijski službenik/ca odvrća stranke od prijavljivanja slučaja nasilja u porodici i ne sačinjava službenu zabilješku.	55
Podržao nacistički progon LGBTIQ osoba	25	Ne vrši se procjena rizika.	56
Otvoreno prijetio nasiljem prema LGBTIQ osobama u Nikšiću	25	Ne evidentiraju se i ne procesuiraju prijetnje, virtuelno nasilje, proganjanje žrtve	56
Nikšićka policija oslobodila odgovornosti M. V.	26	Policijski službenici/e ne uzimaju sve izjave svjedoka i ne prikupljaju sve raspoložive dokaze	59
Nikšićka policija oslobodila odgovornosti i N. Ž.	27	Policijski službenici/ce ne informišu žrtve o njihovom pravima, toku postupaka, raspoloživim servisima podrške.	57
Nikšićka policija oslobodila odgovornosti i P.T. koji je javno vrijeđao LGBTIQ zajednicu	28	Policijski službenici ne primjenjuju policijsku naredbu o udaljenju iz stana.	57
M.I. sa Cetinja novčano kažnjen zbog prijetnji bombom	28	Nema nadzora nad poštovanjem uslovne osude i zaštitnih mjera.	57
Zbog javnog vrijeđanja LGBTIQ osoba novčano kažnjen D.Ž. iz Herceg Novog	29	Ishod većine prijava za nasilje zavisi od volje žrtve da učestvuje u postupku	58
Zbog vrijeđanja LGBTIQ zajednice novčano kažnjen i P.Đ. iz Herceg Novog	29	Propust da se utvrdi ko je primarni (dominantni) agresor.	58
“Pedere na kolac po mogućnosti glogov”: Novčano kažnjen Ž.S. iz Šavnika zbog prijetnji gej osobama	30	Tradicionalno pristupa problemu porodičnog nasilja	59
Različita seksualna orijentacija i rodni identitet su i dalje vodeće sredstvo za političku i profesionalnu diskreditaciju	31	Policija rijetko istražuje seksualno nasilje.	59
Član LGBTIQ zajednice nezadovoljan odnosom policijskog službenika	32		
LGBTIQ aktivistkinja ukazala na povredu integriteta	32		
Homofobično nasilje nad N.B.	37		
Anonimne prijave na postupanje hotelskog osoblja na Adi Bojani	38		
Napad na aktivistu S.K.	39		
Podneseno preko dvije stotine prijava povodom održavanja Povorke Ponosa u Podgorici	40		
Slučaj Nikšić Pride	43		
Zaključci i preporuke	45		
Rodno zasnovano nasilje	51		
Uvod	53		
Ključni problemi i preporuke	55		
Policijski službenik/ca odvrća stranke od prijavljivanja slučaja nasilja u porodici i ne sačinjava službenu zabilješku.	55		
		Studija slučajeva	61

Pozdravna riječ partnera

Unazad nekoliko godina traje aktivna i vidljiva borba za unaprjeđenje kvaliteta života LGBTIQ osoba i žena žrtava nasilja, u partnerstvu sa različitim društvenim akterima kao što su Vlada, akademske institucije, mediji, pravosudni organi, ali i organizacije civilnog društva u najširem smislu te riječi. Borba protiv rodno zasnovanog nasilja, uprkos decenijama aktivnog i predanog rada aktivistkinja i aktivista iz civilnog sektora i dalje predstavlja dominantan i vidljiv problem u crnogorskom društvu.

Napori koji su preduzeti, kao što je u više stručnih publikacija konstatovano, prvenstveno su inicirani od strane organizacija civilnog društva koji doprinose podizanju ukupne društvene svijesti o potrebi uspostavljanja ravnopravnosti i razvijanja kulture ljudskih prava.

Svjedoci smo svakodnevnoj diskriminaciji i zločinima iz mržnje, motivisanih rodom, rodnim identitetom i seksualnom orijentacijom, koji predstavljaju ozbiljnu prijetnju ličnoj sigurnosti i bezbjednosti, ali i demokratskom, tolerantnom i inkluzivnom društvu.

Od posebnog značaja nam je osnaživanje kontakta LGBTIQ zajednice i žena žrtava nasilja sa Upravom policije, sa cilju podsticanja prijavljivanja krivičnih dijela koji negativno utiču kako na društveni život tako i na psihički zdrav način funkcionisanja. Prijavljivanje i registrovanje slučajeva nasilja nad LGBTIQ zajednicom i žrtvama nasilja uopšte prvi je, i najvažniji, korak ka njihovom adekvatnom procesuiranju i dostizanju pravde.

Ova knjiga, rezultat je uspješnog sprovođenja projekta *“Stojimo zajedno - poboljšanje zaštite žrtava nasilja”* koji su nevladine organizacije LGBT Forum Progres i Centar za ženska prava realizovale u partnerstvu sa Upravom policije, uz podršku Ambasade Sjedinjenih Američkih Država u Podgorici. Stručna literatura ove vrste, kroz detaljan prikaz registrovanih slučajeva nasilja i diskriminacije žrtava, predstavlja svojevrsan presjek stanja, ali i evaluaciju rada predstavnika Uprave policije i pravosudnih organa, sa akcentom na kontinuirano poboljšanje kvaliteta njihovog rada.

Metodološki, knjiga je podijeljena u dvije cjeline koje prate registrovanje slučajeva nasilja i diskriminacije, kako za rodno zasnovano nasilje tako i za nasilje zasnovano na seksualnoj orijentaciji i rodnom identitetu.

Prikupljena građa, u kojoj je sadržan opis slučajeva, zajedno sa komentari- ma autora, kao i citatima i fusnotama iz originalne dokumentacije slučajeva predstavlja nastavak i doprinos seriji publikacija prikupljanja podataka. Za razliku do

sada objavljenih knjiga, po prvi put partnerski i zajednički sadržani su slučajevi iz dvije različite grupacije žrtava.

Mišljenja smo da je ovakav partnerski pristup ujedno i pozitivan primjer i iskorak u saradnji marginalizovanih grupa, koji promoviraju solidarnost i međusobno osnaživanje kao i zajedničku borbu protiv negativnih i nažalost u Crnoj Gori duboko ukorijenjenih pojava kao što je nasilje.

Bojana Jokić

Predsjednica, LGBT Forum Progres

Maja Raičević

Izvršna direktorica, Centar za ženska prava

Dio I

Nasilje nad LGBTIQ osobama

Uvod

LGBT Forum Progres, kao prva autentična organizacija koja se bavi promocijom i zaštitom ljudskih prava, kao i unapređenjem kvaliteta života LGBTIQ osoba u Crnoj Gori, od 2011. godine sprovodi sistematski monitoring društvenog prihvatanja LGBTIQ osoba - odnosno slučajeva nasilja, diskriminacije, govora i zločina iz mržnje počinjenih nad LGBTIQ zajednicom.

Ova knjiga predstavlja četvrtu u nizu publikaciju u kojoj je sadržan pristup kontinuiranog praćenja i evaluacije napretka policijskog, pravosudnog i sudskog sistema, te praćenja kvaliteta njihovog odgovora na, i dalje, vrlo prisutne primjere nasilja nad LGBTIQ osobama u Crnoj Gori.

Monitoring navedenih procesa predstavlja jedno od najsnažnijih oruđa za unaprjeđenje kako zaštite tako i kvaliteta svakodnevnog života LGBTIQ osoba u Crnoj Gori. Prethodne publikacije, *"Prihvatanje LGBT osoba u Crnoj Gori : Prepreke, izazovi i iskustva"*, *"Mitovi i stereotipi – Nasilje i govor mržnje prema LGBT osobama: Policijska i pravosudna praksa u Crnoj Gori"* i *"Zastupanje slučajeva diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije u Crnoj Gori: Od načela do prakse"*, predstavljaju snažnu metodološku i iskustvenu podlogu na kojoj su izgrađene i osnove ove publikacije.

Period prikupljanja građe za publikaciju obuhvata period od godinu dana, od 1. oktobra 2016. godine do 1. oktobra 2017. godine i u njoj je predstavljen ukupan broj od 239 slučajeva podnijetih Upravi policije i osnovnim državnim tužilaštvima. Prijave su većinski podnesene od strane pravnog tima nevladine organizacije LGBT Forum Progres, koja je kroz svoje servise pravne podrške posredovala i pružala usluge savjetovanja LGBTIQ osobama žrtvama nasilja.

Na osnovu podnesenih prijava, Upravi policije i državnim tužilaštvima, u periodu od 1. oktobra 2016. godine zaključno sa 1. oktobrom 2017. godine, obrađen je ukupan broj od 239 slučajeva. U posmatranom periodu podnijet je zahtjev za prekršajni postupak za ukupno 18 slučajeva. Okončano je ukupno 7 prekršajnih slučajeva pred Sudom za prekršaje, gdje su okrivljeni novčano kažnjeni, sa iznosima u rasponu od 100 do 700 eura. Ukupno 2 slučaja riješena su sporazumom, dok je u 2 slučaja registrovan izostanak reakcije policije. Jedan slučaj nije bilo moguće procesuirati usljed činjenice da se prijavljeno lice odjavilo iz Crne Gore te više nije njen državljanin. Samo jedan slučaj kvalifikovan je kao krivično djelo, i to djelo Nasilničko ponašanje iz člana 399 Krivičnog zakonika Crne Gore. Ukupno 226 slučajeva bilo je u fazi izviđaja do isteka roka prikupljanja građe za kreiranje ove publikacije.

Sami slučajevi pažljivo su prikupljeni u saradnji sa Upravom policije, Osnovnim državnim tužilaštvima u svim opštinama, kao i sa Osnovnim sudom za prekršaje kako bi se osigurala potpunost i sveobuhvatnost same dokumentacije, i kvalitet predstavljenih slučajeva.

Mišljenja smo da ovako temeljan i predan rad na prikupljanju slučajeva nasilja, kako verbalnog tako i fizičkog, nad LGBTIQ osobama, značajno doprinosi podizanju kvaliteta procesuiranja istih i na duže staze doprinosi poboljšanju kvaliteta života LGBTIQ osoba u crnogorskom društvu, te smanjenju negativnih društvenih pojava kao što su homo/bi/transfobija.

Studija slučajeva

Bez napretka u rasvjetljavanju napada na bivšeg direktora LGBTIQ organizacije

Sredinom januara 2016. godine dvojica nepoznatih mladića, u blizini objekta Pošte Crne Gore, kod glavne Željezničke stanice u Podgorici, napali su i udarili nekoliko puta, u predjelu lica, tadašnjeg izvršnog direktora NVO LGBT Forum Progres.

Da podsjetimo, dvojica mladića su S.M, pošto je napustio objekat pošte, uputili više pogrdnih i uvrjedljivih riječi a potom mu rekli da je to njihov kraj i da u njemu nije dozvoljeno kretanje pedera. Milivojević ih je pozvao da ga ostave na miru i kazao da nema potrebe za incidentom pokušavajući da nastavi svoje kretanje. Mladić, visočije građe, uhvatio ga je za potiljak, i pritiskajući ga rukom, govorio je S.M. da je "odvratna pederčina". Pokušao je da se otrgne i ubrza hod, ali ga je drugi mladić stisnutom pesnicom udario dva puta u predjelu lica. Nakon toga su pobjegli s lica mjesta. Incident je prijavljen policiji.¹

Osnovno državno tužilaštvo u Podgorici, u vezi sa ovim slučajem, informisalo je NVO LGBT Forum Progres da je formiran predmet protiv N.N. izvršilaca, koji se "nalazi u fazi izviđaja, a nakon što budu prikupljeni svi relevantni dokazi biće done-sena konačna odluka".

Ismijavali, vrijeđali, pa pretukli tražioca azila

Početkom februara 2016. godine, NVO LGBT Forum Progres, podnijela je Osnovnom državnom tužilaštvu (ODT) u Podgorici krivičnu prijavu protiv više N.N. lica, u ime oštećenog K.G., a zbog djela Nasilničko ponašanje iz člana 399 Krivičnog zakonika Crne Gore u vezi sa članom 443 Rasna i druga diskriminacija Krivičnog zakonika Crne Gore.

U obrazloženju prijave se navodi da su neidentifikovani policijski službenici zaustavili K.G. dana 01.02.2016. oko 22 sata, u blizini benzinske pumpe u Bloku V, u blizini „Bazara“.

¹ Za detaljnije informacije pogledati slučaj "Dvojica mladića napala direktora LGBT Forum Progres, strane 112-13, studija "Prihvatanje LGBT osoba u Crnoj Gori: Prepreke, izazovi i iskustva", grupa autora, Podgorica 2016, dostupno na linku: <http://media.lgbtprogres.me/2016/08/prihvatanje-lgbt-osoba-u-crnoj-gori-web1.pdf>

Nakon što su od K.G. uzeli lične podatke, policijski službenici su ga uveli u kola, i maricom odveli u njemu tada nepoznatom pravcu. Kako navodi K.G. policijski službenici su ga potom vozili kroz grad, u trajanju od 2 sata. Smatra da je na ovaj način prema njemu vršen pritisak sa ciljem da se zastraši.

Nakon toga je K.G. doveden u Centar bezbjednosti (CB) Podgorica, gdje je drhtao od straha i od zime. Potom, policijski službenik koji je bio zadužen za njega, primjetivši da K.G. drhti, upitao ga je: "Da li se ti drogiraš? Da li drhtiš zato što kriziraš i zato što ti je potrebna droga?". Na to je K.G. odgovorio „Ne koristim narkotike i prvi put mi se dešava da sam u policiji i zato sam uplašen i drhtim“. Bez daljeg davanja izjave ili bilo kakve dalje procedure policijski službenici su mu naredili da uđe u službeno vozilo i povelu ga u Spuž. U prvom mahu K.G. nije bio siguran da li je u pitanju Zavod za izvršenje krivičnih sankcija, ili neka druga institucija.

Po dolasku mu je oduzet telefon i naredna tri dana je proveo u toj instituciji. Pretposljednog dana boravka u instituciji, za koju je saznao da je u pitanju Centar za tražioce azila, pozvan je od strane starješine ove institucije. Tokom razgovora, ovo odgovorno lice se prema K.G. ponašalo izuzetno neprimjereno i neprofesionalno, gestikulirajući neprimjereno u obliku muškog polnog organa. Potom, ovo odgovorno lice je odštampalo sve fotografije i poruke sadržane u prethodno oduzetom telefonu K.G, iz kojih je ovo odgovorno lice, pretpostavljamo da se radi o starješini, zaključilo da je K.G. osoba homoseksualne orijentacije. Potom je nastavio sa neprimjerenim komentarima i gestikulacijom, kao i ismijavanjem njegove seksualne orijentacije.

Nakon toga, desilo se da je prilikom spavanja u tom prostoru, vjerovatno po instrukciji navedenog lica starješine/načelnika, nakon saznanja za njegovu seksualnu orijentaciju, u sobi u kojoj je K.G. spavao i koju je dijelio sa još tri muškarca, ugašeno je svijetlo i ova tri lica su ga brutalno isprebijala zadajući mu više udaraca u predjelu glave i tijela.

ODT u Podgorici je informisalo NVO LGBT Forum Progres da se „predmet nalazi u fazi izviđaja, a nakon što budu prikupljeni svi relevantni dokazi biće donesena konačna odluka“.²

Fizički napad i vrijeđanje u marketu

Dvadeset-devetogodišnji mladić iz Podgorice, član nevladine organizacije LGBT Forum Progres, fizički je napadnut i vrijeđan, po osnovu seksualne orijentacije, u marketu "Laković" u Podgorici.

Dok je obavljao kupovinu njemu nepoznati muškarac, srednje dobi, nije mu dozvolio da razgleda proizvode, odgurnuo ga je i nekoliko puta nazvao "pederom".

Mladić se za pomoć obratio osoblju marketa. Međutim angažovano obezbjeđenje u marketu je sporo reagovalo i dozvolilo da se napadač sa suprugom udalji iz objekta.

² Informacija dobijena 18.08.2017. godine od ODT Podgorica na osnovu Zahtjeva za slobodan pristup informacijama.

U prijavi podnijetoj policiji naveo je da napadača ne poznaje i da je vjerovatno nešto o njemu zaključio na osnovu izgleda, ponašanja ili stila oblačenja i ukazao da je incident sigurno snimljen sigurnosnim kamerama u samom marketu što može olakšati identifikaciju.

Službenici CB Podgorica su izuzeli snimak sa jedne od kamera u marketu ali iz pogrešnog ugla. Žrtva je obaviještena, od strane policije, da će se tražiti snimak iz drugog ugla i da će biti kontaktiran ukoliko policija sazna o kome je riječ uz poziv žrtvi da ako ona negdje prepozna napadača da kontaktira CB.

Napadnuti mladić je istraživačima LGBT Forum Progres rekao "Nemate šta ni pisati o napadima kad ništa ne rade. Može neko komotno i da te ubije i niko ne bi odgovarao".

S.B. novčano kažnjena zbog vrijeđanja LGBTIQ osoba

NVO LGBT Forum Progres podnijela je Centru bezbjednosti (CB) Podgorica, dana 17.11.2016. godine, nekoliko dana nakon što je najavljena četvrta parada ponosa "Montenegro Pride", prijavu protiv S.B. iz Podgorice, koja je preko društvene mreže "Facebook" postavila komentar uvrjedljive prirode na stranici nezavisnog dnevnika (ND) "Vijesti": "E propalo se ako treba davat guzice da se uđe u tu propalu Evropsku uniju... Sreća pa je više zdravih ljudi koji vrednuju porodicu i njene vrijednosti, a pljuju izopačenost koju zdušno promovise LGBTIQ organizacija i šaćica sličnih istomišljenika."

Službenici CB Podgorice su postupili po prijavi i o istoj upoznali Osnovno državno tužilaštvo (ODT) koje se izjasnilo da nema elemenata krivičnog djela već da policija cijeni postojanje prekršaja.

Utvrđeno je postojanje prekršaja i po tom osnovu protiv S.B. podnijeta prekršajna prijava iz čl. 19 Zakona o javnom redu i miru (JRM) i ista je realizovana novčanim kažnjavanjem prijavljene od strane Suda za prekršaje u iznosu od 250 eura.³

Za M.R. LGBTIQ osobe su pedofili i bolesni skotovi

M.R. je, preko svog autentičnog profila na društvenoj mreži "Facebook", neposredno nakon najavlivanja četvrte parade ponosa, postavio komentar na stranici ND "Vijesti" kojim je nazvao LGBTIQ osobe "bolesnima", poredio ih sa pedofilima i nazvao "bolesnim skotovima".

Sredinom novembra 2016. godine NVO LGBT Forum Progres je podnijela prijavu zbog protiv građanina M.R.

³ Informacija dobijena 16.08.2017. godine od Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave policije, na osnovu Zahtjeva za slobodan pristup informacijama.

Službenici CB Podgorica upoznali su ODT u Podgorici da je izvršilac nepoznat. Prijava je prosljeđena Sektoru kriminalističke policije, Odsjeku za sajber kriminal, na utvrđivanje identiteta.

Do izrade ovog izvještaja Uprava policije nije uspjela da utvrdi identitet prijavljenog lica.⁴

M.M. naziva LGBTIQ osobe nastranima

M.M. je, preko svog profila na mreži "Facebook", postavio komentar na stranici "Vijesti" kojim nazva LGBTIQ osobe "nastranima" i osuđujući, neprimjerenim, koristeći oštre i pogrdne riječi, najavljeno četvrto okupljanje (šetnju) LGBTIQ zajednice u Podgorici zbog čega je prijavljen od strane LGBTIQ organizacije.

Službenici CB Podgorica su upoznali ODT u Podgorici da je izvršilac nepoznat, pa je prijava prosljeđena Sektoru kriminalističke policije, Odsjek za sajber kriminal na utvrđivanje identiteta.

Do ovog izvještavanja Uprava policije nije uspjela da utvrdi identitet prijavljenog lica.⁵

D.P. iz Podgorice novčano kažnjen zbog vrijeđanja LGBTIQ zajednice

NVO LGBT Forum Progres, sa sjedištem u Podgorici, podnijela je prijavu CB Podgorica, protiv D.P, sredinom novembra 2016. godine, zbog poruka uznemirujuće sadržine prema LGBTIQ osobama.

Građanin D.P. iz Podgorice je postavio komentar preko svog "Facebook" profila na stranici ND "Vijesti" sljedeće sadržine: "Edukativnih... O mater im pokvarenu jebem. Ako je njihovo "demokratsko" pravo da propagiraju svoju boleštinu, dajte nama pravo da otvoreno pokažemo koliko nam se gade."

Službenici CB Podgorica upoznali su ODT u Podgorici kao i Više državno tužilaštvo koji su se izjasnili da nema elemenata krivičnog djela iz njihove nadležnosti već da policija cijeni postojanje prekršaja.

Utvrđeno je postojanje prekršaja i po tom osnovu protiv građanina D.P. podnijeta prekršajna prijava iz čl. 19 Zakona o JRM i ista je realizovana kažnjavanjem prijavljenog od strane za prekršaje u iznosu od 300 eura.⁶

⁴ Informacija dobijena 16.08.2017. godine od Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave policije, na osnovu Zahtjeva za slobodan pristup informacijama.

⁵ Informacija dobijena 16.08.2017. godine od Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave policije, na osnovu Zahtjeva za slobodan pristup informacijama.

⁶ Informacija dobijena 16.08.2017. godine od Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave policije, na osnovu Zahtjeva za slobodan pristup informacijama.

Navedeni slučaj predstavlja uspješan primjer procesuiranja otvorenih prijetnji prema LGBTIQ osobama i u konkretnom je došla do izražaja posvećenost i kapaciteti policije, konkretno CB Podgorica, da se odgovorno nose sa izazovima ugrožene bezbjednosti LGBTIQ zajednice. Osim što je uspostavljena blagovremena komunikacija (konsultacija) sa državno-tužilačkom organizacijom, konkretan slučaj pokazuje kapacitet postupajućih službenika policije i sposobnost da adekvatno primjenjuju zakon kroz podnošenje zahtjeva za vođenje prekršajnog postupka.

Protiv G.I. vodi se prekršajni postupak zbog vrijeđanja LGBTIQ osoba

Član LGBTIQ zajednice ukazao je na govor mržnje izvjesnog G.I. i tim povodom se obratio NVO LGBT Forum Progres odnosno Timu za praćenje govora mržnje na Internetu sa odgovarajućom dokumentacijom.

G.I. je preko svog "Facebook" profila podijelila komentar sadržaja: "E ovo je planetarni troskot (korov) kojeg treba istretirati svim sredstvima" zbog čegav ga je navedena NVO prijavila policiji.

Službenici CB Podgorica upoznali su sa prijavom nadležne tužioce koji su se izjasnili da nema elemenata krivičnog djela iz njihove nadležnosti a koje se goni po službenoj dužnosti već da policija cijeni postojanje prekršaja.

Utvrđeno je postojanje prekršaja i po tom osnovu protiv G.I. podnijeta prekršajna prijava iz čl. 7 Zakona o JRM.

Do izrade predmetnog izvještaja, postupak je još uvijek u toku pred Sudom za prekršaje u Podgorici.⁷

Maloljetni D.Š. iz Bijelog Polja se pokajao zbog širenja mržnje prema LGBTIQ osobama

U sklopu svog redovnog rada Tim za praćenje govora mržnje i verbalnog nasilja na internetu LGBT Forum Progres, na stranici Kolektiv, registrovao je komentar D.Š. koji se odnosio na LGBTIQ zajednicu i policijske službenike. Prijava protiv D.Š. je podnijeta je krajem novembra 2016. godine podgoričkom CB.

Operativnim i drugim radnjama policije je utvrđeno da je za ovaj slučaj nadležan CB Bijelo Polje koji je prijavu primio od CB Podgorica.

Nakon obavljenog razgovora nadležnih policijskih službenika sa D.Š. za kojeg je utvrđeno da je stariji maloljetnik, NVO LGBT Forum Progres je kontaktirala

⁷ Informacija dobijena 16.08.2017. godine od Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave policije, na osnovu Zahtjeva za slobodan pristup informacijama.

gospođa S.Š, majka maloljetnog, prijavljenog, D.Š. iz Bijelog Polja. Ona je, u više navrata, opširno razgovarala sa izvršnim direktorom ove NVO i tom prilikom uputila iskreno izvinjenje i dala garanciju da maloljetni D.Š. više neće širiti govor mržnje na internetu.

Nakon ovog razgovora, prijava protiv D.Š. je povučena, uz konstataciju da je slučaj uspješno riješen adekvatnim uključivanjem i reakcijom roditelja. Za LGBTIQ zajednicu u cjelini ovaj i slični postupci roditelja su od suštinske važnosti kako bi se blagovremeno registrovalo i korigovalo društveno neprihvatljivo ponašanje mladih. Do izražaja je došao i kvalitet rad policije u zajednici i njena preventivna uloga, čemu je poseban doprinos pružio Tim povjerenja LGBTIQ zajednice i Uprave policije koji djeluju pri Ministarstvu unutrašnjih poslova (MUP) Crne Gore.

V.J. novčano kažnjen sa 700 eura

Tim za praćenje govora mržnje na internetu NVO LGBT Forum Progres, podnio je prijavu krajem novembra 2016. godine policiji protiv V.J. zbog komentara na stranici portala "Kolektiv", zbog neprimjerenog komentara postavljenog preko svog "Facebook" profila.

Napisani komentar ove sadržine "Dođite da vas ja prošetam mamu vam pederku", predstavlja zapravo reakciju odnosno odnos građanina prema organizovanju Povorka ponosa u Podgorici - Montenegro Pride.

Službenici CB Podgorica upoznali su ODT u Podgorici koji se izjasnio da nema elemenata krivičnog djela već da policija cijeni postojanje prekršaja.

Utvrđeno je postojanje prekršaja i po tom osnovu protiv J.V. podnijeta je prekršajna prijava iz čl. 19 Zakona o JRM i ista je realizovana kažnjavanjem prijavljenog od strane Suda za prekršaje u Podgorici sa iznosom od 700 eura.⁸

I u ovom slučaju potvrđuje se riješenost policije da pravilno primjenjuje zakon i blagovremeno procesuirati primjere ugrožene bezbjednosti kao i sudske kapacitete da kroz odgovarajuće sankcije preventivno utiču na negativne društvene pojave.

M.V. prijeti LGBTIQ zajednici

NVO LGBT Forum Progres, preko Tima za praćenje govora mržnje i verbalnog nasilja na internetu, podnijela je prijavu krajem novembra 2016. godine protiv M.V. zbog komentara na "Facebook" stranici portala "Kolektiv.me". Naime građanin M.V. je prokomentarisao da bi ih "stari zapalili da se ustanu iz groba". Komentar se

⁸ Informacija dobijena 16.08.2017. godine od Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave policije, na osnovu Zahtjeva za slobodan pristup informacijama.

pojavio na stranici Kolektiva nakon što je u medijima izašlo da se uskoro organizuje Povorka ponosa.

Službenici CB Podgorica upoznali su zamjenika ODT u Podgorici E.B. koji se izjasnio da nema elemenata krivičnog djela već da policija cijeni postojanje prekršaja.

Utvrđeno je postojanje prekršaja i po tom osnovu protiv M.V. je podnijeta prekršajna prijava iz čl. 7 Zakona o JRM i taj postupak je još uvijek u toku pred Sudom za prekršaje u Podgorici.⁹

Radnik u ugostiteljskom objektu ostao nezaštićen

Tridesetogodišnji ugostiteljski radnik iz Podgorice, aktivan član LGBTIQ zajednice, juna 2016. godine prijavio je Centru bezbjednosti (CB) Podgorica svog poslodavca - vlasnika ugostiteljskog objekta zbog prijetnji na poslu i maltretiranja. Iako je detaljno opisao radnje svog poslodavca policijski službenici nisu preduzeli odgovarajuće radnje. Mladić je vidno razočaran odnosom policije i ističe da je na neki način i srećan zbog toga jer bi, kasnije je shvatio, teško našao posao u svojoj struci kao gej i žrtva diskriminacije po tom osnovu.

Prekršajni postupak protiv N.B. iz Podgorice zbog javnog vrijeđanja LGBTIQ osoba

NVO LGBT Forum Progres podnijela je krajem novembra 2016. godine, nekoliko dana nakon što je najavljena četvrta Parada ponosa "Montenegro Pride", CB Podgorica prijavu protiv N.B. iz Podgorice, koji je preko društvene mreže "Facebook" na stranici "Kolektiv" uputio uvredljive komentare prema LGBTIQ osobama. Građanin N.B. između ostalog je napisao: "Jebaćemo vas u dupe bre pederi gadni".

Službenici CB Podgorica upoznali su ODT u Podgorici sa prijavom koje se izjasnilo da nema elemenata krivičnog djela već da policija cijeni postojanje prekršaja.

Utvrđeno je i postojanje prekršaja i po tom osnovu protiv građanina N.B. je podnijeta prekršajna prijava iz člana 19 Zakona o JRM. Do izrade ovog izvještaja, postupak je još uvijek u toku kod Suda za prekršaje u Podgorici.¹⁰

⁹ Informacija dobijena 16.08.2017. godine od Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave policije, na osnovu Zahtjeva za slobodan pristup informacijama.

¹⁰ Informacija dobijena 16.08.2017. godine od Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave policije, na osnovu Zahtjeva za slobodan pristup informacijama.

P.P. iz Podgorice prijetio da će baciti baklje na LGBTIQ osobe

U sklopu svog redovnog rada Tim za praćenje govora mržnje i verbalnog nasilja na internetu NVO LGBT Forum Progres, na "Facebook" stranici portala "Kolektiv", registrovao je komentar P.P. koji se odnosio na LGBTIQ zajednicu. Komentar "Valja bačiti koju baklju na njih" je postavljen na najavu održavanja Povorke ponosa u Podgorici. Zbog toga je protiv građanina P.P. je podnijeta prijava policiji krajem novembra 2016.godine.

Službenici CB Podgorica upoznali su ODT u Podgorici sa prijavom koja je podnijeta protiv P.P. koje se izjasnio da nema elemenata krivičnog djela već da policija cijeni postojanje prekršaja.

Utvrđeno je i postojanje prekršaja i po tom osnovu protiv građanina N.B. je podnijeta prekršajna prijava iz čl. 7 Zakona o JRM. Do pisanja izvještaja prekršajni postupak, pred Sudom za prekršaje u Podgorici, nije pravosnažno okončan.¹¹

Z.Đ. iz Podgorice novčano kažnjen zbog vrijeđanja LGBTIQ osoba

Lice sa Facebook profilom Z.Z. je neposredno nakon najavljanja četvrte Parade ponosa Montenegro pride, postavilo uznemirujući komentar na stranici portala "Kolektiv" zbog čega je, krajem novembra 2016, prijavljen policiji.

Istražnim postupkom za sajber kriminal utvrđeno je da se radi o građaninu Z.Đ. koji je postavio komentar sledeće sadržine: "zadnja vam bila izrodi".

ODT u Podgorici su službenici CB Podgorica upoznali sa prijavom koje se izjasnilo da nema elemenata krivičnog djela već da policija cijeni postojanje prekršaja.

Utvrđeno je postojanje prekršaja i po tom osnovu protiv građanina G.I. podnijeta prekršajna prijava iz čl. 7 Zakona o JRM.

Sud za prekršaje u Podgorici donio je rješenje kojim se Z.Đ. zbog učinjenog prekršaja kažnjava novčanim iznosom od 100 eura.¹²

I ovim rješenjem potvrđuju se kapaciteti Suda za prekršaje u Podgorici u pogledu razumijevanja društvenog neprihvatanja LGBTIQ osoba u Crnoj Gori i potrebe da se posebno preventivno utiče na poboljšanje položaja prvenstveno kroz stvaranje sigurnog okruženja.

11 Informacija dobijena 16.08.2017. godine od Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave policije, na osnovu Zahtjeva za slobodan pristup informacijama.

12 Informacija dobijena 16.08.2017. godine od Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave policije, na osnovu Zahtjeva za slobodan pristup informacijama.

Prijavljeni zbog širenja mržnje

Izvjesci A.S. je, preko "Facebook" profila, neposredno nakon najavljanja četvrte Povorke ponosa, postavilo neprimjeren komentar na stranici portala "Kolektiv". Slično je učinio i izvjesci R.B. Prijava protiv njih je podnijeta krajem novembra 2016. godine.

Službenici CB Podgorica su upoznali zamjenicu ODT u Podgorici, Z.M, da je izvršilac nepoznat, pa su prijave prosljeđene Sektoru kriminalističke policije, Odjelu za sajber kriminal na utvrđivanje identiteta. Do izrade ovog izvještaja Uprava policije nije uspjela da utvrdi identitet prijavljenih osoba.

V.P. javno veličao Hitlera

Tim za praćenje govora mržnje i verbalnog nasilja na internetu NVO LGBT Forum Progres, podnio je prijavu krajem novembra 2016 policiji protiv V.P. zbog komentara na stranici portala "Kolektiv", preko svog "Facebook", u kojem je napisao sljedeće: "Strašno, još se vrijeđaju kad im kažeš pederčine...Hitlera treba slaviti zbog nekih stavova" što je predstavljalo odnos ovog građanina prema najavi održavanja Povorke ponosa u Podgorici - Montenegro Pride.

Službenici CB Podgorica upoznali su zamjenicu ODT u Podgorici, Z.M, koja se izjasnila da nema elemenata krivičnog djela koje se goni po službenoj dužnosti. NVO LGBT Forum Progres je pruženo obavještenje da je navedena osoba odjavila svoje prebivalište iz Crne Gore tako da je nedostupan službenicima policije za procesuiranje po prekršaju.

Prijava protiv I.V. zbog neprihvatanja LGBTIQ osoba

U sklopu redovnog monitoringa medija Tim za praćenje govora mržnje i verbalnog nasilja na internetu, na stranici portala "Kolektiv", registrovao je komentar I.V. koji se odnosio na LGBTIQ zajednicu.

Komentar "Pederčine, da vam nije malo previše šetkanja, previše ste sebi dali za pravo i slobodu, marš stoko glibava" je postavljen na vijest o najavljanju Parade ponosa "Montenegro Pride" u Podgorici. Prijava protiv I.V. je podnijeta krajem novembra 2016.godine Centru bezbjednosti (CB) Podgorica.

Službenici CB Podgorica su poznali zamjenika ODT u Podgorici, I.M, sa prijavom i isti se izjasnio da nema elemenata krivičnog djela već da policija cijeni postojanje prekršaja.

Utvrđeno je postojanje prekršaja i po tom osnovu protiv građanina I.V. je podnijeta prekršajna prijava iz čl. 19 Zakona o JRM. Do trenutka pisanja ove publikacije, postupak je i dalje bio u toku kod Suda za prekršaje.¹³

M.L. prijetio da će gej osobe nabiti na kolac

NVO LGBT Forum Progres podnijela je prijavu, krajem novembra 2016, CB Podgorica, protiv M.L. zbog uznemirujućeg i uvrjedljivog sadržaja prema LGBTIQ osobama.

Građanin M.L. iz Podgorice je postavio komentar preko "Facebook" profila na stranici portala "Kolektiv", nakon što je najavljena četvrta Povorka ponosa Montenegro pride, ove sadržine: "Bog je stvorio Adama i Evu...A ne Adama i Peru bolesni umovi. Nabijem vas sve na kolac pederčine".

Službenici CB Podgorica su poznali zamjenika ODT, E.B, sa istom, koji se izjasnio da nema elemenata krivičnog djela već da policija cijeni postojanje prekršaja.

Utvrđeno je postojanje prekršaja i po tom osnovu protiv M.L. podnijeta je prekršajna prijava iz čl. 19 Zakona o JRM i postupak je i dalje u toku.¹⁴

Prijava protiv I.P. zbog nazivanja LGBTIQ osoba bolesnima

Nakon što je objavljena vijest o organizovanju četvrte Parade ponosa "Montenegro pride", koju kontinuirano od 2013. organizuje NVO "Queer Montenegro", uslijedili su negativni komentari od kojih su brojni bili prilično uvrjedljivi i sa elementima najave mogućeg nasilja.

U sklopu redovnog monitoringa Tim za praćenje govora mržnje i verbalnog nasilja na internetu nevladine organizacije (NVO) LGBT Forum Progres, na stranici portala "Kolektiv", registrovao je ovaj komentar izvjesnog I.P. koji se odnosio na LGBTIQ zajednicu: "E greote čim se ponose pederi, umjesto da ih je sramota izaći iz kuće, oni se ponose bolešću i najvećom sramotom koma može zadesiti jednu kuću".

Zamjenika ODT u Podgorici, E.B, su službenici CB Podgorica upoznali sa prijavom koja je podnijeta krajem novembra 2016. godine, protiv građanina I.P. pri čemu se isti izjasnio da nema elemenata krivičnog djela koje se goni po službenoj dužnosti već da policija cijeni postojanje prekršaja.

Utvrđeno je postojanje prekršaja i po tom osnovu protiv I.P. podnijeta je prekršajna prijava iz čl. 7 Zakona o JRM i do ovog izvještavanja, postupak je i dalje bio u toku kod Suda za prekršaje u Podgorici.¹⁵

¹³ Informacija dobijena 16.08.2017. godine od Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave policije, na osnovu Zahtjeva za slobodan pristup informacijama.

¹⁴ Informacija dobijena 16.08.2017. godine od Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave policije, na osnovu Zahtjeva za slobodan pristup informacijama.

¹⁵ Informacija dobijena 16.08.2017. godine od Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave

Prekršajni postupak protiv V.M.Š. zbog javnog vrijeđanja LGBTIQ osoba

U sklopu redovnog monitoringa medija Tim za praćenje govora mržnje i verbalnog nasilja na internetu NVO LGBT Forum Progres, na "Facebook" stranici portala "Kolektiv", registrovao je komentare V.M.Š. koji se odnosio na LGBTIQ zajednicu.

Prijava protiv V.M.Š. je podnijeta krajem novembra 2016.godine CB Podgorica zbog ovog komentara: "Alberte neka se jebe ko skim oće, sjašite s nas. Imamo mi veće probleme od jebiguza i lezbosa. Što se mene tiče mogu da se jebu i sa magarcima".

Službenici CB Podgorica upoznali su zamjenika ODT Podgorica, I.M, I protiv V.M.Š, koji se izjasnio da nema elemenata krivičnog djela već da policija cijeni postojanje prekršaja.

Utvrđeno je postojanje prekršaja i po tom osnovu protiv V.M.Š. podnijeta je prekršajna prijava iz čl. 19 Zakona o JRM. Do trenutka ovog izvještavanja, postupak je i dalje bio u toku pred Sudom za prekršaje u Podgorici.¹⁶

Podržao nacistički progon LGBTIQ osoba

Lice sa Facebook profilom - identitetom J.V. je neposredno nakon najave održavanja četvrte Povorka ponosa, postavilo ovaj komentar na stranici portala "Kolektiv": "Majku vam jebem kreteni perverzni ja bi vas sve u gasnu komoru kao što su nacisti ubijali u Aušvicu". To je registrovao Tim za praćenje govora mržnje na Internetu NVO LGBT Forum Progres i, krajem novembra 2016, policiji podnio odgovarajuću prijavu.

Službenici CB Podgorica su upoznali Osnovno državno tužilaštvo (ODT) u Podgorici da je izvršilac nepoznat, pa je prijava proslijeđena Sektoru kriminalističke policije, Odsjeku za sajber kriminal na utvrđivanje identiteta.

Do izrada ovog izvještaja Uprava policije nije uspjela da utvrdi identitet prijavljenog lica.

Otvoreno prijetio nasiljem prema LGBTIQ osobama u Nikšiću

Lice sa Facebook profilom D.G. je neposredno nakon najave održavanja četvrte Povorka ponosa, postavilo ovaj komentar na stranici portala "Kolektiv": "Aoo

policije, na osnovu Zahtjeva za slobodan pristup informacijama.

¹⁶ Informacija dobijena 16.08.2017. godine od Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave policije, na osnovu Zahtjeva za slobodan pristup informacijama.

jedva čekamo da naprave paradu u Nikšiću, da ih objesimo na centru, pederčine te, taman ste isti”.

Prijava protiv D.G. podnijeta je od strane LGBTIQ organizacije krajem novembra 2016.godine. Službenici

Službenici CB Podgorica su upoznali ODT u Podgorici da je izvršilac nepoznat, pa je prijava prosljeđena Sektoru kriminalističke policije, Odsjeku za sajber kriminal na utvrđivanje identiteta. Do momenta izrade ovog izvještaja Uprava policije nije uspjela da utvrdi identitet prijavljenog lica.¹⁷

Nikšićka policija oslobodila odgovornosti M. V.

Tim za praćenje govora mržnje i verbalnog nasilja na internetu NVO LGBT Forum Progres registrovao je ovaj komentar, izvjesnog M.V. iz Nikšića, na “Facebook” stranici ND “Vijesti” “Pedere u blenderu” zbog čega je sredinom novembra podnijeta odgovarajuća prijava policiji.

Policijski službenici CB Nikšić postupajući po predmetnim prijavama, obavijestili su državnu tužiteljku u Nikšiću V.S., koja je nakon uvida u predmetne spise naložila da se prikupe dodatna obavještenja i da se nakon toga izjasniti oko eventualne kvalifikacije djela.

Službenici policije su obavili razgovor sa M.V. početkom decembra 2016.godine o čemu je sačinjen Zapisnik o obavještenju prikupljenom od građanina. M.V. je, tom prilikom, izjavio da je postavio komentar sa svog “Facebook” profila, ali da komentarom nije imao namjeru nikome da prijete niti da se neko zbog istog osjeti ugroženim.

Nakon preduzetih mjera i radnji formirani spisi predmeta su dostavljeni ponovo na uvid državnoj tužiteljki u Nikšiću, V.S, koja se izjasnila da u predmetnoj prijavi nema elemenata krivičnog djela za koje se gonjenje preuzima po službenoj dužnosti obzirom da nema direktne, niti posredne komunikacije podnosioca prijave sa licem koje je objavilo komentar, kao i da se komentar odnosi na individualno neodređena lica, jer da bi postojali elementi krivičnog djela prijetnja mora biti upućena određenom licu.

O podnijetoj prijavi LGBTIQ organizacije prema M.V. obaviješten je i pomoćnik komandira za prekršajnu preventivu Centra bezbjednosti (CB) Nikšić koji se takođe izjasnio da u radnjama imenovanih nema elemenata prekršaja obzirom da uvrjedljive i prijeteće riječi nijesu upućene određenoj osobi.¹⁸

I ranijih godina CB Nikšić, zajedno sa CB Bar, zbog nesenzibilisanih i vjerovatno nedovoljno kompetentnih policijskih službenika, su u velikoj mjeri opstruirali

¹⁷ Informacija dobijena 16.08.2017. godine od Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave policije, na osnovu Zahtjeva za slobodan pristup informacijama.

¹⁸ Informacija dobijena 11.09.2017. godine od Centra bezbjednosti Nikšić, na osnovu Zahtjeva za slobodan pristup informacijama.

napore Uprave policije da se unaprijedi ukupna bezbjednost LGBTIQ osoba. To potvrđuje i u ovom slučaju potpuno različita praksa CB Nikšić u odnosu na recimo CB Podgorica.

Nikšićka policija oslobodila odgovornosti i N. Ž.

Tim za praćenje govora mržnje i verbalnog nasilja na internetu, koji djeluju u sklopu NVO LGBT Forum Progres registrovao je i ovaj komentar, izvjesnog N.Ž. iz Nikšića, na “Facebook” stranici ND “Vijesti”: “Govnavom motikom, udri marvu, bagru, smradine, a nije ni čudo, kad ima dosta ministara..cmarasa..fuj stoko...” zbog čega je policiji podnijeta odgovarajuća prijava sredinom novembra 2016. godine.

Policijski službenici CB Nikšić postupajući po predmetnim prijavama, obavijestili su državnu tužiteljku u Nikšiću, Vanju Sinđić, koja je nakon uvida u predmetne spise naložila da se prikupe dodatna obavještenja i da će se nakon toga izjasniti oko eventualne kvalifikacije djela.

Preduzimajući službene mjere i radnje, policijski službenici Centra bezbjednosti (CB) Nikšić došli su do saznanja da N.Ž. iz Nikšića nalazi u inostranstvu. Izvršena je provjera u evidencijama OGB Nikšić, kojom prilikom je utvrđeno da je imenovani dana 23. februara 2016.godine izašao iz Crne Gore na graničnom prelazu “Ranče” kod Pljevalja, o čemu kao dokaz postoji fotokopija prelaska putnika.

O potrebi obavljanja razgovora sa imenovanim obaviješteni su njegovi roditelji.

Dana 16. decembra 2016. godine u službene prostorije CB Nikšić pristupio je N.Ž. sa kojim je obavljen razgovor na okolnosti prijave LGBT Forum Progres, odnosno na postavljanje komentara uvrjedljive i prijeteće sadržine u odnosu na pripadnike LGBTIQ populacije.

N.Ž. je ovom prilikom izjavio da je postavio komentar sa svog Facebook profila, ali da komentarom nije imao namjeru da prijete ni da se neko zbog istog osjeti ugroženim. Na kraju razgovora izrazio je žaljenje što je njegov komentar shvaćen i interpretiran na pogrešan način. Nakon preduzetih mjera i radnji formirani spisi predmeta su dostavljeni ponovo na uvid državnoj tužiteljki u Nikšiću Vanji Sinđić, koja se izjasnila da u predmetnoj prijavi nema elemenata krivičnog djela za koje se gonjenje preuzima po službenoj dužnosti s obzirom na to da nema direktne, niti posredne komunikacije podnosioca prijave sa licem koje je objavilo komentar, kao i da se komentar odnosi na individualno neodređena lica, jer da bi postojali elementi krivičnog djela prijetnja mora biti upućena određenom licu.¹⁹

Imajući u vidu i ovaj kao i naredni slučaj, koji slijedi, na osnovu činjenica koje prate rad drugih organizacionih jedinica Uprave policije MUP Crne Gore može se konstatovati prilični neprofesionalizam policijskih službenika CB Nikšić na što je

¹⁹ Informacija dobijena 11.09.2017. godine od Centra bezbjednosti Nikšić, na osnovu Zahtjeva za slobodan pristup informacijama.

ukazano koordinatoru radne grupe "Tim povjerenja LGBT zajednice i Uprave policije" i čemu je posebna pažnja posvećena tokom projektnih terenskih posjeta CB Nikšić i organizovanju edukativnih radionica. NVO LGBT Forum Progres ukazuje u kontinuitetu, i to posebno može pomoći Tim povjerenja LGBTIQ zajednice i Uprave policije, na neujednačenu policijsku praksu na nivou kompletne Uprave policije jer u 2016. i 2017. godini registruje se prilično odstupanje CB Nikšić u odnosu na ostale organizacione jedinice policije.

Nikšićka policija oslobodila odgovornosti i P.T. koji je javno vrijeđao LGBTIQ zajednicu

Tim za praćenje govora mržnje i verbalnog nasilja na internetu NVO LGBT Forum Progres registrovao je i ovaj komentar, izvjesnog P.T. iz Nikšića, na "Facebook" stranici ND "Vijesti" "Mrš đubradi bolesna, netruj te ovu djecu" zbog čega je sredinom novembra 2016. podnijeta odgovarajuća prijava policiji.

Polijski službenici CB Nikšić postupajući po predmetnim prijavama, obavijestili su državnu tužiteljku u Nikšiću Sofiju Lukovac, koja je nakon uvida u predmetne spise naložila da se prikupe dodatna obavještenja i da se nakon toga izjasniti oko eventualne kvalifikacije djela. Isti su obavili razgovor sa P.T. početkom decembra 2016. godine o čemu je sačinjen zapisnik o obavještenju prikupljenom od građanina.

P.T. je tom prilikom izjavio da je postavio komentar sa svog Facebook profila, ali da komentarom nije imao namjeru nikome da prijete niti da se neko zbog istog osjeti ugroženim. O podnesenoj prijavi protiv P.T. obaviješten je i pomoćnik komandira za prekršajnu preventivu CB Nikšić koji se takođe izjasnio da u radnji imenovanog nema elementa prekršaja obzirom da uvrjedljive i prijeteće riječi nijesu upućene određenoj osobi.²⁰

Ovim se potvrđuje osnovanost stava da pomoćnik komandira za prekršajnu preventivu CB Nikšić nema odgovarajuće kapacitete da se bavi ovom problematikom što je i ukazano koordinatoru Tima povjerenja LGBTIQ zajednice i Uprave policije kao i načelniku CB Nikšić i da u LGBTIQ organizaciji postoji strah da isti opstruira pravdu zbog čega su potrebne dalje profesionalne provjere.

M.I. sa Cetinja novčano kažnjen zbog prijetnji bombom

Nevladina organizacija (NVO) LGBT Forum Progres podnijela je policiji, sredinom novembra 2016, prijavu protiv M.I. sa Cetinja, koji je preko društvene mreže

²⁰ Informacija dobijena 11.09.2017. godine od Centra bezbjednosti Nikšić, na osnovu Zahtjeva za slobodan pristup informacijama.

"Facebook" postavio komentar prijeteće prirode na stranici ND "Vijesti": "E to treba organizacijama i bomba među pederčinama, ubi zakolji da peder ne postoji."

Sud za prekršaje Podgorica - Odjeljenje u Prijestonici Cetinje, sudija Radenko Bošković, rješavajući u prekršajnom postupku protiv okrivljenog M.I. iz Cetinja, zbog prekršaja iz čl. 8. Zakona o javnom redu i miru po zahtjevu za pokretanje prekršajnog postupka Uprave policije Odjeljenje bezbjednosti (OB) Cetinje, krajem maja 2017. godine, javno je objavio da je kriv i da se kažnjava sa novčanom kaznom u iznosu od 250 eura, koju je dužan platiti u roku od 6 mjeseci.²¹

U konkretnom slučaju vidljiva je i afirmativna razlika u postupanju OB Cetinje u odnosu na CB Nikšić i potvrđeni kapaciteti sudske vlasti da se primjenjuje zakon i obezbijedi vladavina prava.

Zbog javnog vrijeđanja LGBTIQ osoba novčano kažnjen D.Ž. iz Herceg Novog

NVO LGBT Forum Progres podnijela je CB Podgorica sredinom novembra 2016. godine, nekoliko dana po najavi održavanja Četvrtе povorke ponosa "Montenegro Pride", prijavu protiv D.Ž. iz Herceg Novog, koji je preko društvene mreže "Facebook" postavio komentar prijeteće prirode na stranici ND "Vijesti": "Hvale im zoofili i nekrofilu pa da se objedine bolesni umovi."

Sud za prekršaje Budvi - Odjeljenje u Herceg Novom, sudija Jasna Vrbica, rješavajući u prekršajnom postupku protiv okrivljenog D.Ž. iz Herceg Novog, zbog prekršaja iz čl. 7. Zakona o javnom redu i miru po zahtjevu za pokretanje prekršajnog postupka Uprave policije OB Cetinje od 5. decembra 2016. godine, donio je nakon održanog glavnog pretresa, dana 26. januara 2017. godine, u prisustvu okrivljenog D.Ž. i predstavnika podnosioca zahtijeva javno objavio da je kriv i da se kažnjava sa novčanom kaznom u iznosu od 150 eura koju je kaznu dužan platiti u roku od 60 dana.²²

Zbog vrijeđanja LGBTIQ zajednice novčano kažnjen i P.Đ. iz Herceg Novog

NVO LGBT Forum Progres podnijela je, krajem novembra 2016, prijavu CB Podgorica prijavu protiv P.Đ. iz Herceg Novog, koji je preko društvene mreže "Facebook" postavio komentar ovog sadržaja na stranici portala "Kolektiv": "Kakva parada i kakav ponos, pas vam majku po sto puta jebo više".

²¹ Informacija dobijena 14.09.2017. godine od Odjeljenja bezbjednosti Cetinje, na osnovu Zahtjeva za slobodan pristup informacijama.

²² Informacija dobijena 04.09.2017. godine od Centra bezbjednosti Herceg Novi, na osnovu Zahtjeva za slobodan pristup informacijama.

O predmetnom događaju, obaviještena je državna tužiteljica u ODT Bar, S.Đ, koja se izjasnila da u radnjama P.Đ. nema elemenata bića krivičnog djela.

Protiv građanina P.Đ. je Sudu za prekršaje Budva - Odjeljenje u Baru, dana 25. decembra 2016. godine podnijet zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka zbog počinjenog prekršaja iz čl. 19. Zakona o javnom redu i miru.

Rješenjem Suda za prekršaje Budva - odjeljenje u Baru, P.Đ je proglašen krivim i istom je izrečena kazna u iznosu od 250 eura.

Višem Sudu za prekršaje u Podgorici izjavljena je žalba na odluku visine kazne. Žalba je odbijena i potvrđeno je prvostepeno rješenje.²³

“Pedere na kolac po mogućnosti glogov”: Novčano kažnjen Ž.S. iz Šavnika zbog prijetnji gej osobama

NVO LGBT Forum Progres podnijela je prijavu Centru bezbjednosti (CB) Podgorica početkom decembra 2016. godine, protiv Ž.S. koji je preko društvene mreže “Facebook” postavio status posvećen LGBTIQ zajednici prijeteeće prirode: “Pedere na kolac po mogućnosti glogov”.

Dana 13. decembra 2016. godine, Odjeljenje bezbjednosti (OB) Šavnik primio j dopis od strane CB Podgorica o prijavi NVO LGBT Forum Progres, protiv Ž.S. iz Šavnika, zbog vrijeđanja članova LGBTIQ zajednice, putem društvene mreže Facebook, u vezi čega su ovlašćeni policijski službenici (OPS) OB Šavnik preduzeli ove radnje: odmah po primljenoj prijavi OPS OB Šavnik su pronašli Ž.S. iz Šavnika i istog priveli u službene prostorije gdje je od istog uzeta izjava na zapisnik o obavještenju, nakon čega je o događaju obaviještena ODT u Pljevljima Nataša Bajčeta, koja je naložila da joj se predmet dostavi na ocjenu.

ODT u Pljevljima je obavijestilo da u radnjama Ž.S. nema elemenata krivičnog djela koji se preduzima po službenoj dužnosti, već da se protiv Ž.S. podnese prekršajna prijava po čl. 19 Zakona o JRM-u.

OPS OB Šavnik su shodno navedenom, Sudu za prekršaje Podgorica, Odjeljenju u Nikšiću, podnijeli prekršajnu prijavu.

Sud za prekršaje Podgorica, Odjeljenje u Nikšiću, je dana 10. aprila 2017. dostavilo rješenje po kojem je građanin Ž.S. kažnjen novčano u iznosu 250 eura.²⁴

23 Informacija dobijena 04.09.2017. godine od Centra bezbjednosti Herceg Novi, na osnovu Zahtjeva za slobodan pristup informacijama.

24 Informacija dobijena 11.09.2017. godine od Odjeljenja bezbjednosti Šavnik, na osnovu Zahtjeva za slobodan pristup informacijama.

Različita seksualna orijentacija i rodni identitet su i dalje vodeće sredstvo za političku i profesionalnu diskreditaciju

Krajem aprila 2017. godine, Centru bezbjednosti (CB) Podgorica podnijeta je prijava protiv N.N. lica iz takozvane grupe „Pravoslavna omladina Crne Gore“, zbog javnog širenja govora mržnje prema LGBTIQ osobama u Crnoj Gori, kao i određenim fizičkim licima i pravnim subjektima.

Ova N.N. lica, koja su koristila naziv “Pravoslavna omladina Crne Gore” u potpisu, su putem pošte i ličnom dostavom širila pamflete na teritoriji opštine Herceg Novi, a povodom održavanja opštinskih izbora.

U ovim pamfletima su LGBTIQ osobe karakterisane kao pripadnici “satanističke pederske sekte” koja za cilj ima vrbovanje mladih muškaraca. Dodatno, pamfleti su navodili da LGBTIQ zajednica “sluša naredjenja” koja im izdaje, „peder šiptarski ekstremista i CIAš” B.A.

Ova lica koriste homofobni jezik, karakterišući sve pripadnike LGBTIQ zajednice kao pripadnike sekte koju nazivaju „monstruoznom”.

U prijavi koju je NVO LGBT Forum Progres podnio se navodi da “ovakvo ophođenje, širenje dezinformacija i prozivanje LGBTIQ osoba, ali i korišćenje homofobnog jezika sa ciljem javnih kampanja poniženja usmjerenih ka različitim osobama vidljivim na političkoj i medijskoj sceni Crne Gore produbljuje već postojeću stigm i marginalizaciju LGBTIQ osoba u Crnoj Gori.”

U prijavi su iz LGBTIQ organizacije napomenuli da ova grupacija nema nikakve veze sa stvarnom grupom “Pravoslavna omladina Crne Gore”, o čemu svjedoči i zvaničan dopis iz Srpske Pravoslavne Crkve koji je dostavljen kao dokaz.

Od strane Osnovnog državnog tužilaštva (ODT) u Herceg Novom, NVO LGBT Forum Progres je dobio informacije da je sprovedena istraga u pomenutom slučaju, te da je pronađeno da su pisma sa pomenutim pamfletima upućena iz Beograda dana 25. aprila 2017. godine, bez naznačene adrese pošiljaoca. Od lica P.P, K.V. i G.M. su uzete izjave, koje potvrđuju da su ova pisma pristigla na njihove kućne adrese u periodu od 29.04.2017. do 03.05.2017. godine. Oni su dodatno naveli da ne znaju ko bi mogao biti pošiljalac pisama.

Daljim istražnim postupkom je utvrđeno da je namjera pošiljaoca bila da se nanese šteta političkom subjektu D.C.G., imajući u vidu da su pamfleti pristigli neposredno prije održavanja lokalnih izbora u Herceg Novom. U svrhe otkrivanja lica koje je slalo predmetna pisma u namjeri da utiče na biračko tijelo, pred ODT u Herceg Novom je formiran predmet Ktn. Br. 39/17.

U slučaju negativnih kvalifikacija LGBTIQ zajednice, te upotrebe homofobnog jezika i govora mržnje, tužilaštvo je ocijenilo da nema elemenata krivičnog djela za koje se goni po službenoj dužnosti.

Tužilaštvo je ocijenilo da su navodi iz pamfleta bili isključivo u namjeri da se nanese šteta ugledu pojedinaca, te da nije bilo prijetnji upućenih LGBTIQ zajednici kao cjelini ili pojedinim pripadnicima ove zajednice. Dodatno su napomenuli da

korišćenje ovih kvalifikacija za LGBTIQ osobe može voditi prekršajnoj odgovornosti pošiljaoca pisma, ukoliko se utvrdi njegov identitet; odnosno građanskoj odgovornosti ukoliko pomenuta lica smatraju da je povrijeđena njihova čast ili ugled. Tužilaštvo je zaključilo da je pomenuti predmet odložen u arhivu.²⁵

Član LGBTIQ zajednice nezadovoljan odnosom policijskog službenika

Građanin S.K. iz Podgorice obratio se Savjetu za građansku kontrolu rada policije pritužbom ukazujući na postupanje policijskih službenika od 4. juna 2017. godine povodom neprijatne situacije koju je u porodičnom ugostiteljskom objektu, imao sa izvjesnim Z.C. zbog kojeg ga je lično prijavio u CB Podgorica.

Prilikom zaprimanja prijave - ispitivanja od strane inspektora u CB, pošto je saopštio da ga je Z.C. nazvao "pederom", u prisustvu radnice lokala, je upitan da li je pripadnik LGBTIQ populacije što je podnosilac pritužbe ocijenio neadekvatnim, jer isto ulazi u zapisnik koji je javni dokument a u njegovom prisustvu je bila radnica pred kojom nije autovan. Protestovao je zbog takvog odnosa policijskog službenika i naglasio da maltretiranje od Z.C. trpi samo zato što je stao u zaštitu svoje radnice.

Savjet za građansku kontrolu rada policije javno je objavio svoje mišljenje koje je dostupno na ovom linku:

<http://kontrolapolicije.me/sites/default/files/Izvjestaji/Zakljucak%20Savjeta%20povodom%20slučaja%20S.K.%20iz%20Podgorice.pdf>

LGBTIQ aktivistkinja ukazala na povredu integriteta

Predsjednica Upravnog odbora NVO LGBT Forum Progres Bojana Jokić pritužbom se obratila Savjetu za građansku kontrolu rada policije na postupanje nepoznatih službenika Uprave policije prilikom službene posjete prostorijama Uprave policije.

Savjet je usvojio i javno objavio zaključak i ocjenu primjene policijskih ovlašćenja²⁶ i ovdje prenosimo ključne djelove:

Jokić je 27. juna 2017, oko 19 sati, pristupila u prostorije Uprave policije, Centar bezbjednosti (CB) Podgorica u cilju prijave prijetnji iz domena ugrožavanja

²⁵ Informacija dobijena 04.09.2017. godine od Osnovnog državnog tužilaštva u Herceg Novom, na osnovu Zahtjeva za slobodan pristup informacijama.

²⁶ <http://kontrolapolicije.me/sites/default/files/Izvjestaji/Ocjena%20i%20preporuke%20građanske%20kontrole%20policije%20po%20pritužbi%20LGBT%20aktivistkinje%20Bojane%20Jokić%20iz%20Podgorice.pdf>

bezbjednost koje su joj upućene kao aktivistkinji za ljudska prava, od strane građanina V.I. koje je iznio na svom "Facebook" profilu.

Tom prilikom, kako je navela, dok je u hodniku razgovarala sa dežurnim inspektorom u neposrednoj blizini se nalazilo nekoliko službenika policije a koji su mogli čuti tok razgovora i to da joj je inspektor rekao da je poznaje od ranije, jer je u toku prošlog mjeseca predala tridesetak prijava ispred imenovane NVO, kao i suštinu njenog dolaska u Upravu policije i identitet osobe koju je prijavila.

U daljem opisu događaja LGBTIQ aktivistkinja Jokić je navela da je nekih sat vremena nakon ovoga, na "Facebook" profilu osobe koju je prijavila (V.I) osvanula objava u kojoj jasno navodi da mu je dojavljeno da ga je prijavila, detalji razgovora sa inspektorom i činjenica da je toga dana nosila „zelenu mini-suknju“ a u prilogu obraćanja Jokić Savjetu je dostavila screenshot-ove objave. Naglasila je da je za nju ovo bila jedna izuzetno neprijatna situacija, prvenstveno kao žrtvi zatim i aktivistkinji, i konačno ženi i građanki Crne Gore te da kao neko kome je prijećeno prebijanjem i premlaćivanjem od strane osobe koju je prijavila, nije mogla očekivati da će službenici Uprave policije dojaviti nasilniku za prijavu štiteći pri tom njega i njegove interese, umjesto nju kao žrtvu. S tim u vezi, istakla je da ona, i NVO koju predvodi, imaju povjerenje u Savjet za građansku kontrolu rada policije te da je optimistična da će predmetni slučaj biti efikasno riješen i da će pomenuti službenici biti identifikovani i adekvatno sankcionisani.²⁷

Na temelju sadržaja dostavljene pritužbe i sprovedene rasprave, donijeta je odluka da se Upravi policije uputi dopis sa podsjećanjem da je Ministar unutrašnjih poslova, Rješenjem 02/2 Broj 01-050/16-9868/1 od 18.02.2016, postupajući po preporukama ovog Savjeta, formirao radnu grupu - Tim povjerenja LGBTIQ zajednice i Uprave policije koja odluka predstavlja implementaciju obaveza Ministarstva unutrašnjih poslova (MUP) odnosno Uprave policije iz Strategije Vlade Crne Gore za unaprjeđenje kvaliteta života LGBTIQ osoba u Crnoj Gori.

Savjet je podsjetio Upravu policije da je suština formiranja ovog Tima uspostavljanje trajnog dijaloga u kojem se diskutuje o svim pitanjima od interesa za LGBTIQ zajednicu a odnose se na pitanja bezbjednosti i ukupan odnos policije prema LGBTIQ osobama.

Savjet je iskazao žaljenje što ovaj mehanizam nije dovoljno i preventivno iskorišćen i prije podnošenja pritužbe i njenog medijskog predstavljanja jer se i tako doprinosi njegovanju uspostavljenog povjerenja.

S tim u vezi, Savjet povodom nastalog slučaja, izdao preporuku da se odmah pristupi organizovanju sastanka Tima povjerenja LGBTIQ zajednice i Uprave policije odnosno bar konsultativnog sastanka članova Tima povjerenja iz Uprave policije i koordinatora Tima povjerenja sa podnositeljom pritužbe kako bi se činjenično i konstruktivno razgovaralo o predmetnom slučaju, pružile sve potrebne informacije o primjeni policijskih ovlašćenja, otklonili eventualni propusti, nejasnoće

²⁷ U prilogu obraćanja Savjetu za građansku kontrolu rada policije podnositeljka pritužbe je dostavila kopiju prijave koju je povodom predmetnog slučaja podnijela Upravi policije.

i nesporazumi te jasno definisani zaključci o kojima, kao i kompletnoj preporučenoj aktivnosti, je potrebno informisati Savjet.

Savjet je takođe predložio da se konsultativni sastanak povodom pritužbe održi u CB Podgorica, da istom prisustvuje, uz podnositeljku pritužbe, neposredni starješina u CB policijskog službenika koji je zaprimio prijavu(e) odnosno obavio razgovor sa građaninom protiv kojeg je podnijeta prijava, koordinator Tima povjerenja i članovi Tima povjerenja iz Uprave policije.

Preporuka je dostavljena direktoru Uprave policije, načelniku CB Podgorica i koordinatoru Tima povjerenja LGBTIQ zajednice i Uprave policije.

Generalni direktor Direktorata za poslove nadzora MUP obavijestio Savjet da su postupili u skladu sa nadležnostima te da je u koordinaciji sa Timom povjerenja LGBTIQ zajednice i Uprave policije zakazan redovan sastanak na kojem će, između redovnih tema, biti razmotrena i novonastala situacija, o čemu će blagovremeno informisati.

Istovremeno sa izdatom preporukom Savjet je, shodno svojoj redovnoj proceduri u radu po pritužbama, od direktora Uprave policije zatražio odgovarajuće izjašnjenje.

Uprava policije je informisala Savjet da je 27. juna 2017 godine u službene prostorije CB Podgorica pristupila predsjednica Upravnog odbora NVO LGBT Forum Progres Bojana Jokić, radi podnošenja pismene prijave zbog upućenih prijetnji od strane V.I, putem društvenih mreža, nakon čega je nadležni policijski službenik uputio na dežurnog VBS - vođu bezbjednosnog sektora (smjena I.M. i D.B). Kako su u tom trenutku policijski službenici imali u radu više prijava po kojima su postupali, policijski službenik I.M. zatekao je Jokić u holu ispred kancelarija Stanice policije za javni red i mir. Tom prilikom Jokić mu se odmah obratila riječima da je lice V.I. koji je član NVO „Građanske inicijative“ na svom „Facebook“ profilu postavio live stream, na kojem su evidentne prijeteće poruke koje se odnose na nju. Po dobijanju pomenutih podataka, VBS I.M. uputio je građanku Jokić na podnošenje pismene prijave na date okolnosti, kod službenice Stanice policije za dežurstvo, nakon što su policijski službenici preuzeli na dalje postupanje prijavu, policijski službenik D.B, je došao do saznanja da mu lice V.I. nije dostupno, jer se isti po njegovim saznanjima ne nalazi u Crnoj Gori. O navedenom događaju upoznat je Osnovni državni tužilac u Podgorici, koji se izjasnio da u konkretnom događaju nema elemenata krivičnog djela, za koje se gonjenje preduzima po službenoj dužnosti, navodi se u dopisu, kao i da će službenici SP za JRM, nastaviti postupanja za utvrđivanje postojanja prekršaja u konkretnom događaju, nakon što im bude dostupno lice V.I.

Uprava policije u nastavku odgovora je navela i da su upoznati da je 29. juna 2017. godine, D.B. u razgovoru sa predsjednicom NVO LGBT Forum Progres, došao do saznanja, da su njeni navodi o prijavi koju je podnijela u prostorije CB Podgorica od strane V.I. iskarikirani i zloupotrijebljeni na njegovom „Facebook“ profilu, a imenovana je tom prilikom navela da je njen iskaz dat u policiji zloupotrijebljen od strane njoj nepoznatog lica, koje se nalazilo u službenim prostorijama CB Podgorica

dok je ona podnosila pismenu prijavu. D.B. je naloženo da stupi u kontakt sa građankom Jokić, da je upozna da je potrebno da dođe u službene prostorije u cilju prikupljanja dodatnih informacija u vezi prijave da je neko lice zloupotrijebilo iskaz koji je dala u službenim prostorijama CB Podgorica. Građanka Jokić je dana 2. jula 2017. godine pristupila u CB i obavljen je razgovor sa komandnirom i zamjenikom SP za JRM B.B. i J.S, na okolnosti prethodno opisanog događaja. U tom razgovoru Jokić je izjavila da je njoj nepoznato lice, za vrijeme boravka u službenim prostorijama, dostavilo podatak V.I. i upoznalo ga o detaljima razgovora koji je vodila sa službenikom I.M, u holu CB Podgorica. Takođe je navela da ona pretpostavlja da je podatke jedino mogao zloupotrijebiti neki građanin ili policijski službenici, koji su u tom trenutku bili u holu CB Podgorica, kao i da ona nije uočila nikog na kog bi mogla da posumnja. Tom prilikom imenovanoj je saopšteno da su službenici CB Podgorica, odmah po saznanju za predmetni događaj uputili zahtjev Centru za informacione tehnologije MUP-a, za izuzimanje video zapisa, sa nadzornih kamera iz zgrade CB Podgorica, u cilju utvrđivanja činjeničnog stanja.

U odgovoru Uprave policije je dalje navedeno da je građanki Jokić ovom prilikom predočeno da će, nakon utvrđivanja činjeničnog stanja, biti blagovremeno upoznata i da ukoliko neko od službenika Uprave policije, bude zloupotrijebio svoj položaj i iznio takve informacije da će prema njemu biti preduzete sve zakonske mjere i radnje. Takođe joj je ukazano da je u dosadašnjem periodu rad policijskih službenika CB Podgorica, bio profesionalan i odgovoran i da može da očekuje da će se na taj način nastaviti i ubuduće. U razgovoru je predočeno i da Uprava policije ne može prejudicirati stvari, te da novinski članak koji je objavljen u kontekstu da su policijski službenici postupili neprofesionalno i da su iznijeli informacije oštećene u konkretnom slučaju, smatraju neosnovanim jer još uvijek nije bilo utvrđeno da je neko od policijskih službenika postupio kako je navedeno.

Preduzimajući dalje mjere i radnje u cilju rasvjetljavanja ovog događaja, a po dobijanju video zapisa sa nadzornih kamera iz hola CB Podgorica, utvrđeno je da su tokom razgovora u neposrednoj blizini Jokić i I.M, bili policijski službenici B.Ž. i G.S, kao i građanin S.H. čiji je identitet naknadno utvrđen.

U cilju utvrđivanja opisanih okolnosti, uzeta je izjava na zapisnik od strane policijskih službenika B.Ž, G.S. i I.M, koji su u svojim izjavama i razgovoru bili isključivi da nijednog trenutka nisu zloupotrijebili svoj položaj i iznijeli bilo kakve informacije, misleći konkretno na razgovor između I.M. i Jokić. Tom prilikom pomenuti policijski službenici su pristali na poligrafsko ispitivanje ukoliko to bude neophodno radi nespornog utvrđivanja njihove eventualne odgovornosti.

Postupajući po predmetnom događaju u službenim prostorijama, ovim povodom, pozvan je građanin S.H, koji je u razgovoru sa policijskim službenicima, potvrdio komunikaciju sa V.I, kao i da je tog dana primijetio u službenim prostorijama Jokić koju ne poznaje, opisujući garderobu u kojoj je bila odjevena, kao i jedan dio razgovora koji je vodila sa policijskim službenikom I.M, dok se on nalazio u njihovoj neposrednoj blizini u holu CB Podgorica, ali je tom prilikom osporavao jedan dio

iznošenja konkretnih navoda. Nakon toga, građaninu S.H. je ponuđeno poligrafsko testiranje, u cilju potvrđivanja navoda da V.I. nije dao bilo kakve podatke koje je u prostorijama CB Podgorica prijavila Bojana Jokić. U tom razgovoru S.H. je prihvatio da se prema njemu primjeni poligrafska metoda, usljed čega je i potpisao izjavu o dobrovoljnom pristanku. Nakon što je imenovanom od strane poligrafiste saopšten način sa relevantnim pitanjima, vezano za pomenuti događaj, S.H. je poligrafskom ispitivaču priznao da je dana 27. juna 2017. godine u čekaonici CB Podgorica čuo razgovor djevojke iz LGBT Forum Progres i policijskog službenika u kojem je imenovana pomenula podnošenje prijave protiv V.I, kao i druge okolnosti i u cjelosti priznao da je on iznio sve navode V.I, koji su objavljeni na društvenoj mreži, tačnije "Facebook" profilu V.I, što je potvrdio i u svojoj izjavi. Takođe je tom prilikom saopštio da nije imao namjeru da nikom ništa naudi, već da je to uradio kako bi se našalio sa V.I. što ga osobe ženskog pola prijavljuju u policiji.

U odgovoru dostavljenom Savjetu je navedeno i da je o svemu prethodno navedenom upoznat ODT u Podgorici, koji se izjasnio da u konkretnom slučaju nema elemenata krivičnog djela koje se goni po službenoj dužnosti, uz napomenu da je Jokić upoznala službenike Odjeljenja za unutrašnju kontrolu policije, sa predmetnim događajem, uslijed čega su formirani spisi predmeta vezano za premetni događaj i proslijeđeni na dalje upoznavanje.

Direktor Uprave policije, u zaključku odgovora dostavljenom Savjetu, je konstatovao da je shodno prethodno navedenom mišljenja da su pritužba kao i novinski članci koji su prethodno objavljeni u vezi konkretnog događaja, neosnovani i neutemeljeni, kao što je i prethodno tokom utvrđivanja okolnosti samog događaja i predočeno.

U međuvremenu koordinator Tima povjerenja LGBTIQ zajednice i Uprave policije, upoznao je Savjet da je po izdatoj preporuci održan sastanak ovog radnog tijela MUP-a i da su usvojeni određeni zaključci sa kojima je Savjet upoznat.

Savjet je sve dopise (odgovore) iz Uprave policije dostavio na upoznavanje i izjašnjenje podnositeljki pritužbe LGBTIQ aktivistkinji Bojani Jokić.

U dodatnom obraćanju Savjetu Jokić je u potpunosti prihvatila dio navoda iz Uprave policije o prisustvu trećih lica tokom njenog razgovora sa ovlašćenim policijskim službenicima i naglasila da joj je povrijeđena privatnost i dodatno ugrožena bezbjednost kroz insistiranje policijskih službenika da o slučaju i prijavi govori u prolaznom holu.

Podnositeljka pritužbe, LGBTIQ aktivistkinja Bojana Jokić, je dodala da je istim povodom koordinator Tima povjerenja LGBTIQ zajednice i Uprave policije, u prisustvu drugih članova Tima iz Uprave policije, sa njom obavio dodatnu konsultaciju koja je pomogla da se prevaziđu dosadašnji nesporazumi i propusti uz definisanje dalje komunikacije i odnosa uz zajednički zaključak da će se o različitim pitanjima u vezi sa primjenom policijskih ovlašćenja prema LGBTIQ osobama i izazovima s tim u vezi primarno diskutovati na zajedničkim sastancima Tima povjerenja.

Savjet konstatuje da su Uprava policije i CB Podgorica pružili blagovremene i detaljne informacije u vezi sa slučajem te da su preduzete radnje rezultirale iden-

tifikovanjem osnovnog uzroka koji je doveo do situacije zbog koje je i podnijeta prijava.

Savjet je konstatovao da su Uprava policije, CB Podgorica i koordinator Tima povjerenja LGBTIQ zajednice i Uprave policije u potpunosti i blagovremeno postupili po svim izdatim preporukama građanske kontrole policije što je, uz ostale aktivnosti, doprinijelo da se saniraju uočeni propusti i nastavi sa izgradnjom dugogodišnjeg međusobnog povjerenja.

Savjet je u svom zaključku podsjetio da je dužan da postupa po svim pritužbama koje zadovoljavaju procesne pretpostavke ali iskazuje zadovoljstvo što se i od strane Uprave policije i LGBTIQ organizacije prepoznaje suštinski značaj uspostavljenog Tima povjerenja LGBTIQ zajednice i Uprave policije u kojem, i kroz koji, treba da se odvija kontinuirani dijalog, na realnoj osnovi, i preventivno utiče na moguće probleme i tako dodatno pruži pomoć službenicima u primjeni policijskih ovlašćenja, komunikaciji sa pripadnicima LGBTIQ zajednice i njihovim organizacijama i u razumijevanju pitanja ljudskih prava i osnovnih sloboda i bezbjednosti LGBTIQ osoba. Kada nije moguće doći do prihvatljivog rješenja i odgovarajućeg stanja kroz napore preduzete unutar i na nivou Tima svakako da ostaje, nakon toga, mogućnost i prilika, za obraćanje svim ostalim instancama u zemlji koje se, u vezi sa postupanjem policije, bave zaštitom ljudskih prava.

Savjet je izrazio očekivanje da se nastavi sa intenziviranjem rada uspostavljenog Tima povjerenja pred kojim je posebna odgovornost da kreira inkluzivnu i podržavajuću atmosferu za policijske službenike koji će unutar policijske organizacije i LGBTIQ zajednice ili javno deklarirati svoj puni identitet.

Savjet je ocijenio da nije profesionalno da policijski službenici obavljaju razgovore sa građanima koji dolaze u službene prostorije policije u prisustvu trećih lica jer se na taj način dolazi do okolnosti i slučaja koji su predmet ove pritužbe.

Takođe Savjet je ocijenio da i građani, koji pristupaju u prostorije policije, bilo po pozivu ili sopstvenoj inicijativi, trebaju povesti računa, zbog zaštite sopstvenog integriteta, da ne prihvataju razgovore sa ovlašćenim službenicima policije u prisustvu trećih lica.

Savjet je pozvao načelnika CB Podgorica da odgovarajućim instrukcijama posebno kod službenika Stanice za javni red i mir promoviše ovu ocjenu Savjeta i konkretnu situaciju kako bi se preventivno izbjegli budući slični događaji u cilju zaštite ličnih podataka i prava na privatnost.

Etički odbor Uprave policije, postupajući po pritužbi predsjednice LGBTIQ organizacije, je donio mišljenje da "policijski službenici Centra bezbjednosti Podgorica nijesu prekršili Kodeks policijske etike".²⁸

Homofobično nasilje nad N.B.

Sredinom 2017. godine, nevladinoj organizaciji LGBT Forum Progres obratio se član zajednice N.B. sa zahtjevom za pravnu pomoć i podršku.

28 Arhiva nevladine organizacije LGBT Forum Progres

U toku konsultativnog procesa N.B. je obavijestio predstavnike LGBT Forum Progres da se trenutno nalazi u prekršajnom postupku zbog kršenja čl. 10 st. 2 Zakona o javnom redu i miru, sa M.A., zbog tuče u kojoj su ova dva lica učestvovala.²⁹

Prema informacijama iz originalne dokumentacije koja je dostavljena na uvid, fizički obračun se dogodio nakon više od 3 godine homofobičnog nasilja koje je N.B. trpio od strane M.A., a koje je uključivalo podjednako i fizičko i psihičko zlostavljanje. M.A. je u kontinuitetu nazivao N.B. „pederom“, fizički nasrtao na njega, udarao ga u predjelu vrata i glave, kao i izlagao drugim vidovima psihičkog zlostavljanja.

Do fizičke eskalacije je došlo u decembru 2016. godine, kada je M.A. sačekao N.B. nakon školskog časa, prijetio mu nasiljem, a zatim počeo da ga prati na putu do kuće uz još povika i prijetnji. U jednom momentu, kako se navodi u zapisniku, M.A. je N.B. počeo da stiska za grlo i šamara, u nekoliko navrata, nakon čega ga je N.B. udario manjom drvenom palicom. Nakon toga, oba lica ulaze u ozbiljniji okršaj i zadobijaju lakše tjelesne povrede, o čemu svjedoče izvještaji ljekara specijaliste.

Slučaj je upućen ODT u Nikšiću, koji se izjasnio da u navedenom događaju nema elemenata krivičnog djela koje se goni po službenoj dužnosti. Protiv N.B. i M.A. je pokrenut prekršajni postupak zbog kršenja člana 10, st. 2 Zakona o JRM.

Prema posljednjim informacijama, ovaj spor pred Sudom za prekršaje je okončan sporazumno.

Postupanje organa: Zabrinjavajuće je što tokom sudskog postupka u obzir nisu uzete sve okolnosti slučaja, odnosno činjenica da je N.B. trpio višegodišnju homofobiju i psiho-fizičko nasilje od strane M.A. Cijenimo da ovakav tretman od strane Suda za prekršaje i Osnovnog državnog tužilaštva u potpunosti zanemaruje kontekst i iskazuje elementarno nepoznavanje uticaja verbalnog nasilja i ponižavanja LGBTIQ osoba u javnosti, te samo djelo koje je rezultiralo fizičkim obračunom kvalifikuju kao običnu tuču.

Više desetina sličnih primjera ovakvih kvalifikacija iz prošlosti ukazuju na neophodnost dodatnih treninga i senzibilizacije sa posebnim akcentom na Sudije Suda za prekršaje kao i određenog broja Osnovnih državnih tužilaca koji nastavljaju sa štetnom praksom ignorisanja konteksta kada su u pitanju slučajevi koji se tiču LGBTIQ zajednice u Crnoj Gori.

Anonimne prijave na postupanje hotelskog osoblja na Adi Bojani

Tokom jula i avgusta 2017. godine, nevladinoj organizaciji LGBT Forum Progres su pristigle 2 anonimne prijave³⁰, putem elektronske pošte, u kojima je izražena zabrinutost zbog postupanja uprave hotela „Albatros“ u Ulcinju, kao i zbog postupanja uprave hotelskog kompleksa na Adi Bojani u Ulcinju.

29 Arhiva nevladine organizacije LGBT Forum Progres

30 Arhiva nevladine organizacije LGBT Forum Progres

U prvoj prijavi se navodi da osoblje hotela „Albatros“ već duži vremenski period izbacuje muškarce koji dolaze na nudističku plažu hotela „sami ili u paru“, uz fizičke nasrtaje od strane obezbjeđenja i optuživanja tih muškaraca da su pripadnici LGBTIQ zajednice. U prijavi se dalje navodi da je ovakvo ponašanje pojedinih članova osoblja hotela veoma homofobno, kao i zabrinjavajuće.

Postupajući po ovoj prijavi, službenici OB Ulcinj su obavili razgovor sa direktorom hotela, B.Dž., koji je naveo da je on dana 28.06.2017. godine sačinio zvaničnu Odluku kojom se pristup nudističkoj plaži ograničava samo na goste hotela, te one koji dobiju posebnu dozvolu uprave; te da je ovo jedini razlog zbog kojeg je pojedinim gostima bio zabranjen ulaz na plažu hotela. B.Dž. nije komentarisao navode iz prijave da je postupanje njegovog osoblja bilo homofobno i zabrinjavajuće. U ovom slučaju, ODT Savović Vladimir se izjasnio da nema elemenata krivičnog djela koje se goni po službenoj dužnosti.

U drugoj prijavi se navodi da dolazi do „svakodnevne diskriminacije gej populacije na ulazu na Adu Bojanu“. Lice koje je ovo prijavilo LGBT Forum Progresu je dodatno navelo da osoblje na kapiji kompleksa redovno zabranjuje ulaz onim licima za koje se „posumnja da su gej“, ili onim muškarcima koji pokušavaju da uđu a nisu u pratnji ženske osobe.

Postupajući po ovoj prijavi, službenici OB Ulcinj su obavili razgovor sa direktorom hotelskog kompleksa na Adi Bojani, M.M., koji je ponovio stav menadžmenta da „u nudistički kompleks mogu ući samo gosti hotelskog kompleksa, te da je obezbjeđenju na ulaznoj kapiji naloženo da svim ostalim pojedincima zabrani ulaz. M.M. takođe nije komentarisao navode da dolazi do redovne diskriminacije gej osoba od strane osoblja hotelskog kompleksa.

U ovom slučaju, ODT Savović Vladimir se izjasnio da nema elemenata krivičnog djela koje se goni po službenoj dužnosti.

Napad na aktivistu S.K.

Dana 05.08.2017. godine, oko 11 časova ujutru, u prostorijama u prostorijama ugostiteljskog objekta u Podgorici, čiji je vlasnik, napadnut je LGBTIQ aktivista i član Upravnog odbora LGBT Forum Progres S.K.

Kako se navodi u originalnoj prijavi, grupa napadača je verbalno i fizički prijetila S.K. na radnom mjestu, govoreći mu da je pripadnik LGBTIQ zajednice, pogrdno ga nazivajući i provocirajući ga na račun njegove seksualne orijentacije.³¹

Nakon eskalacije verbalnih prijetnji, napadači su gađali S.K. staklenim bocama, a zatim mu polomljenim bocama nanijeli lakše tjelesne povrede u predjelu glave i ruke.

Odmah nakon napada, S.K. je primljen u Urgentni centar, gdje mu je ukazana adekvatna pomoć i i saniranje dobijenih povreda. Osoblje Urgentnog centra je tokom pregleda ustanovilo je nanošenje lakših tjelesnih povreda.³²

31 Prijava S.K. protiv N.N. lica podnesena Upravi policije 05.08.2017. godine

32 Medicinska dokumentacija S.K. nastala u Urgentnom Centru, KCCG, Arhiva nevladine organizacije LGBT Forum Progres

Nakon blagovremene reakcije Uprave policije, napaci su pronađeni i privedeni na ispitivanje.

U samom istražnom postupku uzete su izjave od napadača, nakon čega su oni pušteni na slobodu. ODT u Podgorici je ovaj napad kvalifikovalo kao nasilničko ponašanje, bez sagledavanja činjenice da je djelo počinjeno iz mržnje, o čemu svjedoči uvod u sami fizički napad, koji je obilovao verbalnim nasiljem i pogrđnim kvalifikacijama napadača usmjerenih ka seksualnoj orijentaciji S.K. a koje član 42a KZ prepoznaje kao otežavajuću okolnost.

Uređivački tim ove publikacije kao i Pravni tim LGBT Foruma Progres uviđa više propusta u tretmanu samog slučaja. Pored vrlo pohvalne i blagovremene reakcije policijskih službenika kada je u pitanju identifikacija samih počinitelja, počinioci su pušteni na slobodu, bez uviđanja potencijalne odmazde usmjerene ka S.K. kao rezultat njegovog prijavljivanja slučaja. Podsjetimo na praksu ODT Podgorica u slučaju LGBT Foruma Progres na napad na članicu LGBT zajednice od strane njenog bivšeg supruga, kada je uslijed prijetnji i lakšeg fizičkog napada, licu dodjeljen pritvor do samog suđenja. Ovakva praksa ukazuje na nedovoljnu brigu o sigurnosti LGBTIQ osoba u samom postupku nakon prijavljivanja slučaja i učinila je da se S.K. ne osjeća bezbjedno u narednom periodu.

Dodatno, ODT u Podgorici kvalifikovalo je napad kao nasilničko ponašanje, bez kontekstualnog uviđanja verbalnog nasilja i pogrđnih kvalifikacija koje jasno pokazuju da je motiv samog napada bila pretpostavljena seksualna orijentacija S.K. Ovaj motiv upravo je i osnova člana 42a Krivičnog zakonika koji motive seksualne orijentacije i rodnog identiteta prepoznaje kao otežavajuće okolnosti pri kvalifikacijama krivičnih djela. U ovom slučaju to nije urađeno.

Činjenica da su počinioci nakon davanja izjava pušteni slobodu, zajedno sa nepotpunom kvalifikacijom samog slučaja učinjenu kroz potpuno izostavljanje motiva samog napada, učinile su da se S.K. osjeća neadekvatno zaštićeno i nesigurno u Crno Gori kao pripadnik LGBTIQ zajednice.

Kao rezultat drugog uzastopnog napada u razmaku od samo nekoliko sedmica, kao i nezadovoljstvom kvalifikacijama i tretmanom prijavljenih slučajeva S.K. je napustio Crnu Goru i zatražio azil u Zapadnoj Evropi.

Podneseno preko dvije stotine prijava povodom održavanja Povorke Ponosa u Podgorici

Tim LGBT Foruma Progres za monitoring nasilja i prijetnji na internetu je, tokom održavanja Povorke ponosa u Podgorici, 23.09.2017. godine, prikupio dokumentaciju, dokaznu građu i materijale, te podnio 203 prijave protiv 206 lica, zbog

širenja govora mržnje, diskriminacije i verbalnog nasilja nad LGBTIQ osobama na internetu.

Ove prijave su formirane na osnovu komentara koji su ostavljani na društvenim mrežama, ispod objava o održavanju Parade ponosa „Montenegro Pride“, na portalima „Vijesti“ i „Volim Podgoricu“. Navedeni portali detaljno su prenosili dešavanja sa same Povorke ponosa a veliki broj građana i građanki uključio se u komentisanje i iznošene kvalifikacije, kao i direktnih verbalnih prijetnji upućenih kako pripadnicima/cama LGBTIQ zajednice koji su učestvovali na samoj povorci, tako i čitavoj LGBTIQ zajednici u Crnoj Gori.

Identifikovani i prijavljeni komentari su pozivali na nasilje, kvalifikovali LGBTIQ osobe kao „bolesne i nenormalne“, pozivali na istorijske figure koje su homoseksualnost i različit rodni identitet kažnjavali smrću time izazivajući strah i osjećaj nebezbednosti kod svih LGBTIQ osoba izloženih sadržaju samih komentara.

Od ukupnog broja prijava, identifikovanih i podnesenih Upravi policije u Podgorici, više od dvije trećine sadrži direktne i eksplicitne prijetnje upućene LGBTIQ osobama, više od trećine klasifikuje LGBTIQ osobe kao „bolesne“ ili „nenormalne“, dok njih više od 30 koristi uvredljive termine za gej muškarce.

Dodatno, u pet slučajeva se pominje Hitlerov tretman homoseksualnosti i grupisanje i zatvaranje LGBTIQ osoba u koncentracione logore, a u tri slučaja Putin i Rusija, u kontekstu nazadnog i brutalnog tretmana LGBTIQ osoba u ovoj državi.

Značajan broj prijava sadrži navode vezane za prirodne nepogode kao što su uragani, cunamiji, vulkani i sl. Konačno, pomenuto je i atomsko oružje i Sjeverna Koreja, kao neke od metoda nanošenja „štete“ LGBTIQ osobama.

Svi navedeni primjeri pokazuju povećanje negativnih osjećanja usmjerenih ka LGBTIQ populaciji a primjećen je i veliki broj komentara koji iskazuju nezadovoljstvo korišćenjem tradicionalnih simbola Crne Gore u samoj Povorci u vidu transparenta i poruka koje su se slale na samoj povorci. Neki od prijavljenih komentara direktno optužuju aktiviste LGBTIQ zajednice da kroz korišćenje pomenute simbole namjerno izazivaju pripadnike opšte populacije da reaguju na negativan način.

Ove godine, za razliku od 2016. ili 2015., uočavamo značajan porast u broju negativnih komentara, kao i komentara u kojima se otvoreno i direktno prijeti LGBTIQ osobama.

Neki od podnesenih prijava uključuju i sledeće komentare:³³

M.M. – “E stoko, kaznjena od boga, da bog da vi zadnja setnja bila, sram da vas bude, stoko bolesna”

S.K. – “Trebalo ih sve pobiti”

33 Arhiva nevladine organizacije LGBT Forum Progres

N.Č. – “Jebem vam mater bolesnici ...”

J.Ž. – “Smrt pederima!!”

N.G. – “Pobit ih treba”

V.V. – “E majku vam jebem nenormalnu, treba vas spalit na trg jebene republike svakog jebenog pedera, a ti Mašo ne ne jedi govna nije te sramota kokoško, fino nam uče ovu mrčenu djecu...”

M.P. – “Ubiii pederaaa”

M.L. – “Eh sto nece ona hidrogenska iz S. Koreje sad, pa neka nas nema.”

R.J. – “Lijep dan da se ispali koji metak. Ali po gejovcima.”

R.L. – “Pederi porani. . . Treba vas povjesat sve bolesnici posrani”

P.A. – “Smrt pederima”

N.Z. – “Jebo vam pas mater”

D.S. – “NEKI FINI LJUDI!!! TREBA VAMA KIM DŽONG UN”

V.V. – “Danas je za ponos biti cetnik a ne pederce i ne znam zasto se moja braca Crnogorski cetnici ne javljaju na duznost?”

R.O. – “Dabogda vas rak razniooo”

M.P. – “Vi ste pederčine koje treba istrijebiti!”

V.K. – “Kad sledeci put izadju masovno na ulice , iscerajte tenkove i zgazite sotone”

S.J. – “Jebo vam pas mater bolesnu!!!”

I.V. – “Vi primjer čojstva Marka Miljanova? Vi ste govna! Vi ste sramota!”

B.B. – “Vi ste primjer fukarluka bolesna bagro. ovo mogu samo bolesnici da rade.”

M.R. – “Da je Marko Miljanov ziv vi ne bi bili.”

A.U. – “Dizi se hitlere sve place za tobom fuj”

C.V. – “Da je Marko medju zive osjetili bi jatagan na vratu vasem pedersku vam majku jebem”

N.D. – “E trag vam se iskopa.. smećari”

R.M. – “Dje bi Irma i Marija da ove prajdovce oduva”

D.K. – “Marko Miljanov bi vas pobio kao pse majku vam mrtvu i zalosnu jebem poremecenu”

P.M. – “Popisam vam se na lozu sto vas je napravila kao i na onu sto vas je rodila. Pod noz bih ja vas sve pa glavu na kolac...!!! Pi treba se organizovat i kamenovat ovu stoku poremecenu bolesnu i iscerat iz Cg. Poy poy”

S.F. – “Treba vas jebat (s oprostjenjem) sve na gomilu, i HITLERA ZA PREDSDJEDNIKA!!!!”

M.S. – “Sve ih treba SPALIT BRNEROM sotone satanske.”

Prema podacima LGBT Forum Progres, ovako snažno i agresivno postupanje pojedinaca na internetu i društvenim mrežama nije zabilježeno još od prvih Parada 2013. godine, kada je i stopa fizičkog nasilja bila izuzetno visoka.

Ono što je primijećeno prilikom djelimičnog analiziranja nekoliko hiljada, ako ne i desetina hiljada komentara na društvenim mrežama vezanim za Povorku ponosa, jeste da su bijes i mržnja dvije emocije koje su bile veoma prisutne. Ono što je iznenađujuće jeste što je nakon ove Parade zabilježen znatan porast u broju osoba ženskog pola koje su postavljale negativne i prijeteće komentare.

Ovakav porast u nasilnim i prijetećim komentarima na društvenim mrežama je veoma zabrinjavajući, posebno s obzirom na to da porast verbalnog nasilja i govora mržnje na internetu vodi ka povećanom riziku po bezbjednost LGBTIQ osoba na ulici i u svojim domovima.

Usljed velikog broja podnesenih prijava u toku istog dana, kvalifikacije i procesuiranje samih prijava nisu obrađene od strane istražnih organa do završetka roka prikupljanja građe za ovu publikaciju.

Slučaj Nikšić Pride

NVO Akcija za ljudska prava je za NVO LGBT Forum Progres i NVO Hiperion podnijela ustavnu žalbu protiv presude Vrhovnog suda iz septembra 2016, kojom je potvrđena odluka Uprave policije i MUP-a o privremenoj zabrani “Akademske šetnje ponosa” u Nikšiću, u septembru 2015. godine.

Ustavnom žalbom se tvrdi da je Vrhovni sud povrijedio pravo na slobodu okupljanja i zabranu diskriminacije, odnosno jednakost pred zakonom, pripadnicima NVO LGBT Forum Progres i Hiperion, suprotno Ustavu Crne Gore, Evropskoj konvenciji o zaštiti ljudskih prava i sloboda i Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima.

Naime, LGBT Forum Progres i Hiperion su, kao organizacije koje se bave zaštitom i promocijom prava i sloboda LGBTIQ osoba, u julu 2015. godine podnijeli prijavu policiji za održavanje mirnog okupljanja pod nazivom "Akademska šetnja ponosa" 18. septembra 2015. godine u Nikšiću. Odlučujući po prijavi, načelnik Centra bezbjednosti Nikšić donio je rješenje o privremenoj zabrani šetnje, jer je procijenjeno da ona predstavlja veliki bezbjednosni rizik.

Ovo rješenje je potvrdio MUP, Upravni sud je zatim odbio tužbu organizatora, a Vrhovni sud potvrdio presudu Upravnog suda. Šetnja do danas nije održana, iako su njeni organizatori u prijavi izrazili spremnost na dogovor sa policijom i oko datuma i mjesta održavanja mirnog okupljanja.

U rješenjima o zabrani skupa i Uprave policije i MUP-a, koje su prihvatili sudovi, nisu dati uvjerljivi razlozi za stav o navodno visokom bezbjednosnom riziku planiranog događaja, a posebno ni u rješenju ni u sudskim presudama nije obrazloženo zašto policija na takav rizik nije bila u stanju da odgovori, kao što je, na primjer, odgovorila dva puta u Podgorici i jednom u Budvi, obezbjeđujući povorke ponosa. Uprava policije je zabranila održavanje „Akademske šetnje ponosa“, a istog dana dozvolila skup Jugoslovenskoj komunističkoj partiji, čiji su pripadnici, kao i pripadnici navijačkih grupa, prijetili pripadnicima NVO LGBT Forum Progres i Hiperion. Pored očigledne diskriminacije organizatora zabranjene šetnje, posebno zabrinjava i to što policija zbog prijetnji nasiljem nije podnijela ni jednu krivičnu prijavu, već je rješenje našla u zabrani mirnog okupljanja potencijalnih žrtava tog nasilja.

Očekujemo da Ustavni sud primjeni standarde iz prakse Evropskog suda za ljudska prava na koje su HRA, LGBT Forum Progres i Hiperion u prethodnom postupku bezuspješno ukazivali MUP-u i sudovima, i da usvajanjem žalbe pokaže da je Crna Gora dužna da obezbjedi pravo na mirno okupljanje i onim ljudima sa čijim se stavovima ne slažu svi, a posebno grupe nasilnika.

Zaključci i preporuke

Problematika sa kojom se susreće LGBTIQ zajednica već nekoliko godina je u centru pažnje nevladinih organizacija koje se bave poboljšanjem kvaliteta života LGBTIQ osoba i borbom protiv nasilja i diskriminacije ka ovoj manjinskoj grupi.

U dugogodišnjem radu nevladinih organizacija sa predstavnicima Uprave policije, urađeno je mnogo, kao u kontekstu rada sa žrtvama, prepoznavanja elementa nasilja specifičnog za LGBTIQ slučajeve, tako i na senzibilizaciji policijskih službenika i unapređenju njihovog znanja za rad na ovom polju. Međutim, primjećeno je da, kada nevladine organizacije nemaju specifičnih i organizovanih aktivnosti na ovom polju, odnosno kada nisu inicijatori radionica, seminara i treninga namijenjenih policijskim službenicima, sam proces unpređenja kapaciteta predstavnika policije se gotovo zaustavlja. Neophodno je pokrenuti samostalne i originalne inicijative od strane Uprave policije, kako bi se rad sa policijskim službenicima nastavio, dobio dodatne dimenzije kvaliteta, te kako izgradnja kvaliteta rada policijskih službenika sa LGBTQ zajednicom ne bi isključivo zavisila od inicijativa i rada nevladinih organizacija i drugih predstavnika civilnog društva.

U toku rada na ovoj publikaciji, tim autora i saradnika usaglasio se oko niza preporuka za koje cijeno da bi unaprijedili određene propuste u radu koji su registrovani u periodu od posljednjih godinu dana te kako bi dodatno unaprijedili rad policijskih službenika.

Nastavak saradnje i osmišljavanje originalnih edukativnih sadržaja

Uprava policije Ministarstva unutrašnjih poslova Crne Gore, unazad nekoliko godina, iskazala je značajnu količinu volje za saradnjom sa nevladinim organizacijama i predstavnicima civilnog društva kada su u pitanju treninzi, radionice i ostali oblici edukacija namijenjenih policijskim službenicima za rad sa LGBTIQ zajednicom.

Kao što je već pomenuto, pored pohvalne želje i raspoloživosti za saradnju, primjećen je i nedostatak motivacije i resursa za vršenje samostalnih obuka, i kreiranje nezavisnih, originalnih treninga, gdje bi nevladine organizacije bile pozivane kao eksperti, saradnici i predavači, a ne kao inicijatori kao što je do sada bio slučaj. U

ovom dijelu, tim autora i stručnih saradnika pri radu na ovoj publikaciji preporučuje održavanje inicijalnog sastanka predstavnika Uprave policije, Tima povjerenja Uprave policije i predstavnika LGBTIQ zajednice, nevladinih organizacija koje djeluju u polju zaštite prava i unaprjeđenja kvaliteta života LGBTIQ osoba, Uprave za kadrove, Policijske akademije, kao i nezavisnih eksperata kako bi se kreiralo koordinaciono tijelo vođeno od strane Uprave policije, sa ciljem kreiranja sistematskog plana daljih obuka, treninga i drugih inovativnih oblika edukacije policijskih službenika za rad sa LGBTIQ zajednicom.

Koordinaciono tijelo, sa podijeljenim zaduženjima svih svojih članova, na redovnim sastancima usvojilo bi godišnji plan aktivnosti, obezbjedilo održivost i finansiranje samih obuka, omogućilo kontinuiran nastavak edukacije ali što je najvažnije, pomoglo izmještanje inicijativa na ovom polju sa civilnog sektora na Upravu policije, što bi u daljem omogućilo kreiranje originalnih, kreativnih i uspješnih pristupa ovoj temi.

Decentralizacija aktivnosti

Još jedna od tema primjećениh od strane autorskog i saradničkog tima ove publikacije vezana je za centralizovan pristup do sada održavanih obuka i treninga namijenjenih predstavnicima uprave policije za rad sa LGBTIQ zajednicom. Pored činjenice, da su polaznici treninga u manjem obimu bili predstavnici Uprave policije iz drugih opština, većina realizovanih aktivnosti događala se u Glavnom gradu. Usljed ove primjećene prakse, i radi boljeg učinka, treninzi i radionice realizovani u sklopu projekta „Stojimo zajedno - unaprjeđenje zaštite žrtava nasilja“ realizovani su u Nikšiću i Baru, opštinama u kojima je primjećен veliki broj slučajeva homofobije i nasilja nad LGBTIQ osobama. Ovakav, decentralizovani pristup, omogućio je bolje razumijevanje službenika policije okolnosti i svakodnevnih života LGBTIQ osoba u sklopu opština u koje su primarno raspoređeni.

Dodatno, ovakav pristup je omogućio takozvano pokrivanje tematike koja nije pokrivena na nacionalnim treninzima prethodno održavanim u Podgorici. Preporuka koju autorski tim i tim stručnih saradnika ove publikacije ima jeste da koordinaciono tijelo sastavljeno od više subjekata sa temom nastavka i stvaranja održivosti policijskih treninga, jeste da se pri kreiranju plana aktivnosti posebna pažnja obrati na mjesto održavanja treninga, odnosno da se u procesu planiranja obuhvate podaci sa timova povjerenja, i podaci prijavljenih slučajeva nasilja i diskriminacije nad LGTBIQ zajednicom. Ovakav, dubinski pristup planiranju, omogućava temeljan prilaz problemu, razumijevanje specifičnih okolnosti LGBTIQ zajednice u svakoj opštini, te na duže staze, unaprjeđenje kapaciteta Uprave policije za rad sa LGBTIQ osobama, žrtvama nasilja.

Specifičnosti LGBTIQ slučajeva nasilja

Naglašene patrijarhalne i tradicionalne vrijednosti crnogorskog društva, od samog početka javnog zalaganja za poboljšanje kvaliteta života LGBTIQ osoba, rezultirale su negativnim pojavama kao što je nasilje, diskriminacija, odbacivanje od strane porodica kao i od strane najbližeg okruženja, ismijevanje, verbalno nasilje, maltretiranje u školama i slično. Sve ove pojave motivisane su mržnjom, iako se sam motiv mržnje ne tretira kao otežavajuća okolnost kada je u pitanju krivičnopravno procesuiranje individualnih incidenata.

Dodatna otežavajuća okolnost pri primarnom procesuiranju navedenih slučajeva, predstavlja elementarno nepoznavanje okolnosti svakodnevnih života i situacija LGBTIQ osoba.

Usljed nepovjerenja policijskim službenicima, što je problem sa kojim se i dalje suočavamo u Crnoj Gori, mnogi slučajevi se i ne procesuiraju na kvalitetan način, jer se LGBTIQ osobe često zbog straha od institucionalnog autovanja, i ne izjavljaju kao pripadnici LGBTIQ zajednice, što dodatno komplikuje i otežava istražni proces, te smanjuje šanse za pronalaženje počilaca. Nevladine organizacije koje se bave unaprjeđenjem kvaliteta života i zaštitom prava LGBTIQ osoba ovaj problem su registrovale na samom početku procesa zastupanja u Crnoj Gori, i nažalost, budući da je problem sistematski ukorijenjen uslijed straha od posljedica koje okolnosti priznavanja seksualne orijentacije ili rodnog identiteta, pa čak i policajcu nose, i dalje nije riješen.

Dodatne specifičnosti LGBTIQ slučajeva odnose se na mjesta okupljanja LGBTIQ osoba, koja iako oskudne, i dalje postoje u Crnoj Gori. Ovakva mjesta, ukoliko nisu tajna, često postaju mete napada i vandalizama, što se vrlo jasno moglo vidjeti na primjeru LGBTIQ Socijalnog Centra, koji je napadan više desetina puta u toku nekoliko godina njegovog javnog djelovanja. Dodatna mjesta na kojima se LGBTIQ osobe okupljaju su takođe LGBTIQ drop-in centri, sklonište namijenjeno ovoj zajednici, kao i privatne žurke koje se odvijaju na više lokacija.

Sva ova mjesta sa sobom nose potencijalni rizik od napada od strane homofobnih individua, te se preporučuje posebno obraćanje pažnje na čuvanje i nadzor ovakvih okupljališta kao i kvalitetan kontakt sa osobama koje ih vode, te blagovremena reakcija u slučaju incidenata.

Dodatna specifičnost vezana za LGBTIQ zajednicu predstavljaju takozvana kruzinge mjesta, koja takođe postoje u više opština u Crnoj Gori, a koja su obično tajne lokacije na kojima se LGBTIQ osobe upoznaju i stupaju u kontakt. Registrovano je više incidenata na ovakvim lokacijama te je se takođe preporučuje dodatna pažnja i obazrivost policijskih službenika kada su ona u pitanju.

Jedan od najčešćih načina na koji se LGBTIQ osobe upoznaju jesu društvene, onlajn mreže specifično i usko namijenjene LGBTIQ populaciji. Ovakve mreže takođe služe za upoznavanje i socijalizaciju navedene populacije, ali često mogu postati i

prostor zloupotreba, gdje se otvoreno prijete LGBTIQ osobama uslijed njihove seksualne orijentacije, te zlonamjerni počinioci koriste ove mreže za saznavanje identiteta LGBTIQ osoba, koje kasnije koriste u svrhu ucjena, ili kao motivi za verbalne i fizičke napade na ovu zajednicu.

Ove, i mnoge druge specifičnosti same zajednice, neophodno je učiniti poznatim policijskim službenicima kako bi se, u slučaju susretanja sa incidentima mogli pravilno ophoditi ka samoj zajednici, raditi u njihovom najboljem interesu i što je najvažnije kako bi na najkvalitetniji način procesuirali same incidente koji se dese. Specifičnosti vezane za LGBTIQ osobe do sada su bile sastavni dio svih treninga namijenjenih policijskim službenicima, i ovakva praksa se preporučuje i u budućnosti.

Korišćenje rodno senzitivnog i neuvredljivog jezika

Jedan od elemenata koji doprinosi nepovjerenju LGBTIQ osoba u predstavnike Uprave policije, jeste činjenica da pojedini policijski službenici, bilo zbog neznanja, ili homofobnih pretenzija, često koriste uvrjedljive i neprihvatljive izraze prilikom direktnog rada sa LGBTIQ osobama žrtvama nasilja. Dodatni problem predstavlja i korišćenje pogrešnih zamjenica kada je su u pitanju transrodne osobe, te opšte nepoštovanje rodnog identiteta kao dijela ličnosti. Upravo na način komunikacije i postupanja sa trans osobama je ukazano tokom treninga policijskih službenika u CB Nikšić i tada je prisutnim službenicima pojašnjeno kako i na koji način da rade sa trans osobama žrtvama nasilja i šta je to na šta moraju da obrate pažnju.

Ove mehanizme je dalje neophodno podijeliti sa što većim brojem službenika širom Crne Gore, kako bi sve trans osobe mogle da budu slobodnije da prijave nasilje koje skoro svakodnevno trpe, u raznim oblicima.

Dodatno, upotreba neprimjerenih termina i ponižavajućeg jezika u radu sa LGBTIQ osobama koje se ohrabre da prijave nasilje dovodi do toga da se one dodatno traumatizuju, gube povjerenje u institucije i odlučuju da ne prijavljuju nasilje u budućnosti. Apsolutno je neophodno, kroz dalje treninge, obuke i sastanke, iznova naglasiti da je svaki službenik dužan da tretira druge sa poštovanjem i maksimalno profesionalno.

Adekvatna kvalifikacija slučajeva nasilja

U najvećem broju slučajeva obrađenih u ovoj knjizi, policija je djela kvalifikovala u skladu sa odredbama Zakona o javnom redu i miru, te na osnovu toga podnijela prekršajne prijave protiv počinitelaca. Od izuzetnog je značaja da svi pred-

meti budu procesuirani na pravi način, te da istraga bude što detaljnija i sveobuhvatnija.

Ono što je tim autora primjetio jeste odstupanje u primjeni Zakona o javnom redu i miru u Centru bezbjednosti Nikšić, u nekoliko prijavljenih slučajeva, jer djela koja su u drugim opštinama klasifikovana kao prekršaji uopšte nisu tretirana u ovoj opštini. Uobičajena praksa u postupanju po prijavi jeste da se ona prvo preda nadležnom ODT, kako bi se utvrdilo da li ima elemenata krivičnog djela. Kako u većini prijava to nije bio slučaj, mišljenja ODT-a su bila da policija dalje sama cijeni postojanje prekršaja, što i jeste učinjeno. U slučaju Nikšića policija nije uzela u obzir ozbiljnost podnijetih prijava, odnosno govora mržnje i prijetnji koje su izrečene i po istima nije dalje prekršajno postupala.

Mišljenja smo da su ovakva odstupanja u tumačenju i primjeni zakona veoma štetna po same LGBTIQ osobe žrtve nasilja, kao i cjelokupni sistem koji je tu da ih štiti. Takva situacija dovodi do nejednake pravne zaštite, što nije jedna od odlika demokratskog društva. Neophodno je, kroz zajednički rad Uprave policije, pojedinačnih centara bezbjednosti i organizacija civilnog društva, dodatno izjednačiti praksu i postupanje u slučajevima nasilja bilo koje vrste.

Međuinstitucionalna saradnja

Zarad što boljeg i efikasnijeg funkcionisanja cjelokupnog sistema za podršku i zaštitu žrtava nasilja, neophodno je izgraditi i produbiti saradnju između različitih institucija koje djeluju u ovoj oblasti.

Ne smije da postoji jaz u komunikaciji i nerazumijevanje između Uprave policije i nadležnih tužilaštava, centara za socijalni rad, sudova, stručnih službi podrške, hitnih službi i svih drugih djelova šireg sistema. Takođe, svi mehanizmi unutar same Uprave policije, uključujući i pojedinačne centre bezbjednosti, moraju da budu sinhronizovani, da jednako primjenjuju zakone, da imaju jednak način postupanja prema žrtvama, te da svima obezbjede jednak nivo zaštite, u skladu sa trenutnim mogućnostima.

Jedan od značajnih djelova ovog sistema, koji je neophodno dalje jačati i razvijati, jeste mreža kontakt policajaca za LGBTIQ osobe, koja je uspostavljena širom Crne Gore, ali čije funkcionisanje nije ujednačeno. U razvijenijim opštinama, kao što su Podgorica i Budva, registrovano je da kontakt policajci adekvatno rade svoj posao, da imaju određen nivo znanja i iskustva, te da ne postoji bojazan od traumatizacije žrtve ili dodatne diskriminacije. S druge strane, u manje razvijenim opštinama ili opštinama u kojima nikada nije bilo aktivnosti od strane organizacija civilnog društva, ova mreža kontakt policajaca je ostala samo na papiru, iako fizički postoje službenici koji su delegirani kao kontakt policajci za LGBTIQ osobe.

Neophodno je ne samo unaprijediti njihove kapacitete i stručnost, već ih pozicionirati kao jedan od ključnih segmenata na lokalnom nivou, odnosno sponu između LGBTIQ osoba žrtava nasilja i svih drugih institucija s kojima žrtva dolazi u kontakt, kako bi žrtva bila bezbjedna i zaštićena pred zakonom.

Konačno, važno je nastaviti sa razvojem Tima povjerenja Uprave policije i LGBT zajednice, kao međusektorskog i međuinstitucionalnog tijela, čiji rad treba da doprinese i povezivanju institucija sistema i LGBTIQ zajednice sa tim institucijama. Poziciju Tima bi trebalo dodatno ojačati, uvećati njegove kapacitete, kao i pronaći trajne mehanizme da Tim bude konstantno povezan sa svim subjektima od kojih može da dobija značajne informacije, koje kasnije može da koristi u svom radu.

Dio II

Rodno zasnovano nasilje

Uvod

Posljednje istraživanje o nasilju nad ženama u Crnoj Gori³⁴ pokazuje da je svaka druga žena u Crnoj Gori, u nekom trenutku svog života, doživjela neki oblik nasilja. Ovako zabrinjavajući podaci potvrđuju bojazan da je najopasnije mjesto za ženu - sopstveni dom. Porodično i partnersko nasilje imaju dalekosežne posljedice po pojedinca, porodicu i cjelokupno društvo. Osim toga što predstavlja jedan od najtežih oblika kršenja ljudskih prava žena i djece, nasilje košta. Procjenjuje se da Crna Gora godišnje izgubi više od 233 miliona eura usljed posljedica koje nasilje uzrokuje po: društvenu dobrobit, zdravstvenu zaštitu i bezbjednost, radnu produktivnost, sprovođenje zakona i sektorske budžete³⁵.

Pomoć i podrška žrtvama predstavlja predušlov za eliminaciju nasilja nad ženama. Za to je neophodno uspostavljanje efikasne mreže podrške koju čine predstavnici/e policije, sudstva, društvenih, zdravstvenih i obrazovnih institucija. Ženske organizacije su neophodne kao partneri u pružanju specijalizovanih usluga savjetovanja i podrške ženama i djeci žrtvama nasilja.

Napuštanje nasilnih odnosa može biti teško i opasno. Uprava policije je često prva adresa na koju se žrtve obraćaju kada dožive nasilje, pa od tog inicijalnog odgovora policije i odnosa prema žrtvi često zavisi i njen osjećaj bezbjednosti i dalja spremnost da učestvuje u postupku. Uloga policije u suzbijanju nasilja u porodici zahtijeva značajno angažovanje u zaštiti zlostavljanih osoba, identifikaciji nasilnika, hapšenju i privođenju, sprovođenju predistražnih i istražnih radnji, podnošenju prijave, zastupanju predmeta pred sudom za prekršaje. Zbog toga je veoma važno da službenici/e policije imaju pravilan odnos prema problemu nasilja u porodici i njegovim akterima, ali i da raspolažu neophodnim ljudskim i materijalnim resursima.

Efikasna intervencija policijskih službenika/ca, koja podrazumijeva i odnos poštovanja i razumijevanja potreba žrtava nasilja, u najvećoj mjeri obezbjeđuje osjećaj sigurnosti i bezbjednosti žrtava. Pravilnim tretmanom žrtve nasilja bivaju ohrabrene da se bore za svoja prava i da imaju povjerenje u državu i njene institucije.

Od 2010. godine, kada je u Crnoj Gori usvojen Zakon o zaštiti od nasilja u porodici³⁶, policija ima ovlašćenje da počiniocu nasilja u porodici izrekne naredbu

³⁴ Istraživanje je sprovedeno u okviru Programa „Podrška antidiskriminacionim i politikama rodne ravnopravnosti“, koji finansira Delegacija Evropske unije u Crnoj Gori, a sprovodi Kancelarija Programa Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) u Crnoj Gori u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava.

³⁵ Ibid

³⁶ “Službeni list CG”, br.46/10

za udaljenje iz stana ili drugog prostora za stanovanje. Ova mjera je posebno važna, jer može prevenirati dalje nasilje i osnažiti žrtve koje na taj način dobijaju konkretnu i djelotvornu zaštitu. Stoga je neprihvatljiva činjenica da naši policijski službenici veoma rijetko izriču ovakve mjere. Neophodno je iz temelja mijenjati uvriježenu praksu koja tjera žene i djecu da napuštaju sopstveni dom i smještaj traže kod članova šire porodice ili u malobrojnim skloništima za žrtve nasilja. Iako je u nekim slučajevima smještaj u skloništima neophodan, potrebno je maksimalno koristiti raspoložive, zakonom propisane mjere koje će udaljavanjem nasilnika iz porodičnog doma učiniti da odmah osjeti posledice svog nezakonitog postupanja. Na taj način se postiže i prevencija daljeg nasilja i smanjuje potreba za postupcima koju su za žrtve traumatični i iscrpljujući, a za državu skupi.

Konferencije slučajeva i trening koje smo, kao dio projektnih aktivnosti, organizovali za službenike/ca CB Podgorica, donekle su unaprijedile policijsku praksu i našu međusobnu saradnju. Međutim, još uvijek se dešavaju propusti kojih će, sigurni smo, kako se ova saradnja bude razvijala, biti sve manje.

Upravo u cilju njihovog prevazilaženja, ovdje želimo da ukažemo na neke od **ključnih problema** koje smo uočili u dosadašnjoj praksi policije, uz preporuke za njihovo prevazilaženje.

Ključni problemi i preporuke

Policijski službenik/ca odvraća stranke od prijavljivanja slučaja nasilja u porodici i ne sačinjava službenu zabilješku.

Preporuka: Potrebno je da policija pismeno evidentira svaku informaciju i saznanje do kojih dođe u kontaktu sa žrtvom i drugim osobama iz njenog okruženja i da je unese u spise predmeta, kako bi bila na raspolaganju svim službenicima/cama koji rade na slučajevima nasilja u porodici i nasilja nad ženama.

Policijski službenik/ca ne bilježi detaljnu izjavu žrtve.

Preporuka: Potrebno je da policijski službenici/ce uspostave odnos povjerenja sa žrtvom i da pokažu da razumiju rizike kojima se žrtva izlaže iznoseći svoju priču. To se postiže tretiranjem žrtve kao partnera u prikupljanju dokaza i odgovarajućim odnosom prema žrtvi koji isključuje osudu, nepovjerenje, minimiziranje problema, nametanje odluke i slično. Posebno je važno da pokažu da će zaštita žrtve od daljeg nasilja biti prioritet u njihovom postupanju. Važno je da policija sarađuje i razmjenjuje informacije sa nevladinim organizacijama koje se bave nasiljem u porodici i nasiljem nad ženama, jer one često znaju mnogo više detalja nego što je žrtva u stanju da podijeli tokom razgovora sa policijom. Saradnja između ovih aktera je npr. u Austriji već ustaljena dobra praksa, koja omogućava brzu i efikasnu zaštitu žrtava prije nego što predmet dobije sudski epilog.

Ne postoji evidencija o istorijatu i kontinuitetu nasilja.

Preporuka: Način na koji policijski službenik prenosi informacije o predmetu ostalim organima uključenim u istragu i gonjenje počinioca nasilja ključan je za odgovarajuću kvalifikaciju djela, samim tim i za vrstu i visinu sankcija i odgovarajuću zaštitu žrtava. Stoga je prenošenje informacija o istorijatu nasilja i ranijim prijavama od velike važnosti.

Ne vrši se procjena rizika.

Preporuka: Potrebno je uvijek pitati žrtvu da odgovori na pitanja iz upitnika za procjenu rizika koji smo obezbijedili inspektorima/kama Jedinice za nasilje u porodici. Ukoliko nasilnik : učestalo vrši fizičko nasilje, vrši seksualno nasilje, prijeti ubistvom i/ili samoubistvom , radi se o slučaju visokog rizika i potrebno je posebno ažurno postupanje policije.

Ne evidentiraju se i ne procesuiraju prijetnje, virtuelno nasilje, proganjanje žrtve.

Preporuka: Kod zaprimanja prijave, potrebno je tražiti žrtvi da tačno navede riječi kojima nasilnik prijeti i to najpreciznije što se može sjetiti. Takođe je potrebno podučiti da sačuva vrijeme telefonskih poziva , poruke i virtuelne sadržaje koje uputi nasilnik. Ako im se pristupi strpljivo i omogući dovoljno vremena, žrtve obično nemaju problema da se sjete tačnih riječi i ostalih detalja. To nije iznenađujuće, s obzirom da su prijetnje duboko urezane u njihovoj svijesti.

U spisima predmeta najčešće nema onih prijava koje su podnijete pozivom na broj 122 , ali često ni onih koje je žrtva podnijela lično , usmenim putem, a koje su rezultirale upozorenjem policije učiniocu nasilja, najčešće bez kontakta policije s tužiocem. Upozorenje je najčešće usmeno i bez ikakve službene zabilješke koja bi bila dostupna kao dokaz u slučaju da žrtva ponovo prijavi nasilje. Takvo postupanje direktno utiče na blažu kvalifikaciju djela u slučaju ponovne prijave, samim tim i na blažu kaznenu politiku.

Policijski službenici/e ne uzimaju sve izjave svjedoka i ne prikupljaju sve raspoložive dokaze.

Preporuka: Pored toga što većina službenika/ca policije u izvještaju navodi informaciju o postojanju svjedoka i dokaznog materijala koje je pomenula žrtva nasilja, potrebno je i da kontaktiraju te svjedoke i uzmu njihove izjave, da ulože dovoljan napor da obezbijede dokaze koje je žrtva navela, a koji su od ključnog značaja za uspjeh postupka.

Policijski službenici/ce ne informišu žrtve o njihovom pravima, toku postupaka, raspoloživim servisima podrške.

Preporuka: Osim što je to zakonska obaveza policije, informisanje žrtava pomaže uspjehu postupka i njihovom osjećaju sigurnosti. Neophodno je da policija detaljno informiše žrtve nasilja o svim elementima i toku postupka, da ih upozna sa pravima, naročito mogućnošću besplatne pravne pomoći već od trenutka podnošenja prijave, da ih uputi na ostale ustanove zaštite i servise podrške, uključujući i one koje vode ženske nevladine organizacije.

Policijski službenici ne primjenjuju policijsku naredbu o udaljenju iz stana.

Preporuka: Neophodno je da policija, kada god je to potrebno, koristi svoju nadležnost da izda naredbu za udaljenje nasilnika iz stana, jer primjena ovih mjera pospješuje povjerenje žrtava u sistem, njihovu dalju saradnju s institucijama i time umanjuje mogućnost njihovog odustajanja od učešća u postupku.

Nema nadzora nad poštovanjem uslovne osude i zaštitnih mjera.

U više slučajeva koje smo pratili, policija nije vršila odgovarajući nadzor, ni procesuirala kršenje uslovne osude i nepoštovanje zaštitnih mjera propisanih Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici. To se dešava i zbog slabe koordinacije između institucija odgovornih za zaštitu od nasilja.

Preporuka: Potrebno je da policijski službenici vrše nadzor nad zaštitnim mjerama i samoinicijativno informišu tužilaštvo u slučaju njihovog kršenja. Potrebno je da hitno reaguju na kršenje mjere tako što će podnijeti krivičnu prijavu i predložiti tužiocu da odredi pritvor počiniocu, jer kršenje mjere ukazuje na očiglednu opasnost da nasilnik ponovi djelo nasilja.

Ishod većine prijava za nasilje zavisi od volje žrtve da učestvuje u postupku.

Primijetili smo i da **ishod većine prijava za nasilje zavisi od volje žrtve da učestvuje u postupku** i da je čest slučaj da policija i tužilaštvo odustaju od proceuiranja predmeta ukoliko žrtva odustane od postupka.

Preporuka: Kada je moguće, policija treba da pribavi i druge dokaze koji će potkrijepiti iskaz žrtve. Osim toga, posebno je važno da policijski službenici/ce u skladu sa članom 109 Zakonika o krivičnom postupku³⁷, upozore žrtvu i svjedoke da će se njihov iskaz, ako odluče da svjedoče, bez obzira na njihovu kasniju odluku, moći koristiti kao dokaz. Potrebno je i da upozorenje i odgovor unesu u zapisnik, čiji primjerak treba da stoji i u spisima predmeta. Tako se žrtva oslobađa obaveze da više puta ponavlja iskaz, a u slučaju da odustane od prijave, njena izjava se može koristiti i u njenom odsustvu.

Propust da se utvrdi ko je primarni (dominantni) agresor.

Preporuka: U više slučajeva koje smo pratili, došlo je do obostranih prijava između žrtava i počinitelaca nasilja. U ovim slučajevima policija treba da utvrdi ko je dominantni agresor, umjesto da podnosi prijave protiv oba člana porodice. Policija mora sagledati slučaj i izvan okvira vidljivih dokaza i razmotriti kontekst nasilja identifikovanjem kontrolišućih obrazaca ponašanja kod dominantnog agresora i osjećanja straha kod žrtve. Pitanja koja policija treba da uzme u obzir u ovim slučajevima su sledeća: ozbiljnost povreda zadobijenih kod obje strane, razlika u godinama, visini i težini stranaka, ponašanje stranaka, prethodne prijave nasilja, tvrdnje o samoodbrani i vjerovatnoća ponovnog nanošenja povreda nekoj od stranaka. Policija treba da uzme u obzir eventualne obrasce lišavanja sredstava za život, ograničavanja slobode kretanja i uzurpiranje životnog prostora žrtve. Informacija o određivanju primarnog agresora i razlozi za to određivanje moraju biti uključeni u policijski izvještaj. Ako dominantni agresor nije, ili je pogrešno identifikovan, to omogućava nasilnicima da uspješno manipulišu sistemom, a žrtva nije zaštićena. Kao rezultat toga, dešava se da žrtve odustanu od prijavljivanja policiji prilikom ponovljenog nasilja. Osim toga, taj propust može imati važne pravne posljedice za žrtve, poput kažnjavanja žrtve, uskraćivanja starateljstva nad djecom, stambenih prava i drugih oblika pomoći propisanih zakonom, što se i dešavalo u praksi.

³⁷ "Službeni list CG", br. 57/2009, 49/2010, 47/2014, 58/2015

Tradicionalno pristupa problemu porodičnog nasilja

Povremeno i sama policijska služba, opterećena postojećim mitovima i predrasudama, **tradicionalno pristupa problemu porodičnog nasilja**. Stavovi službenika/ca policije izražavaju se nekada kao negiranje problema, nedostatak svijesti o ozbiljnosti situacije ili kao osjećaj bespomoćnosti. Osjećaj praznine i poraza kod nedostatka dokaza, strah od posljedica za učesnike/ce, naročito djecu, osjećaj uzaludnosti, često ponavlja slučaja i ne dovođenje procesa do kraja, mogu obeshrabriti i demotivirati službenike/ce. Često je prisutna bojazan da će podnošenje prijave i moguće kaznene mjere više doprinijeti raspadu porodice nego mogućoj harmonizaciji odnosa. Tako se najviše napora ulaže u smirivanje situacije i očuvanje porodice po svaku cijenu. Na taj način se ne postiže željeni rezultat, već se učvršćuje uvjerenje žrtve da joj nema pomoći i mogućnosti izlaska iz nasilja. Ne smijemo zaboraviti da prva prijava obično dolazi nakon godina zlostavljanja i nakon što je žrtva sve drugo već pokušala kako bi se spasila od nasilnika.

Preporuka: Intervencija kod slučajeva nasilja u porodici nije rutinska intervencija. Svakom predmetu treba pristupiti sa *dužnom pažnjom*. Za to je potrebna puna podrška nadređenih, stručna pravna pomoć i odgovarajući materijalni resursi. Osim toga potrebno je obezbijediti odgovarajuće obuke i superviziju rada policijskih službenika/ca i upoznati ih sa alatima za prevenciju *burn out-a*.

Policija rijetko istražuje seksualno nasilje.

Preporuka: Veći broj studija o slučajevima porodičnog nasilja koji su rezultirali ubistvom otkriva da su ubijene žrtve porodičnog nasilja mnogo češće bile izložene seksualnom nasilju nego one koje su preživjele. To znači da sklonost nasilnika da vrši seksualno nasilje pokazuje visoki rizik i veću mogućnost da životno ugrozi žrtvu. Zato policija i ostale službe pitanja o postojanju prisilnih seksualnih odnosa u vezi treba da postavljaju rutinski, pri svakom razgovoru sa žrtvom nasilja.

Za efikasnu borbu protiv nasilja u porodici, posebno nasilja nad ženama i djecom, neophodno je ojačati saradnju između državnih organa i nevladinih organizacija, ali i između ključnih sektora državnog aparata koji se bave problemom porodičnog nasilja.

Edukacija i senzibilizacija svih zainteresovanih strana i relevantnih mehanizama u ovoj oblasti je neophodna, jer nasilje u porodici predstavlja problem koji pogađa sve slojeve i grupe društva, bez obzira na rasu, pol, etničku pripadnost, nivo obrazovanja, ekonomske stabilnosti i slično.

Studija slučajeva³⁸

1

Dana 12.1.2016. godine nevladina organizacija NVO Centar za ženska prava je Centru bezbjednosti Podgorica podnijela zahtjev za hitno postupanje protiv Y zbog nasilja prema supruzi X, koja je nasilje trpjela 20 godina, zbog čega je njen suprug više puta prijavljivan i osuđivan. S obzirom da se psihičko nasilje dešavalo u kontinuitetu uz povremeno fizičko nasilje i prijetnje po život žrtve i ostalih članova porodice, X je upućena da i sama podnese prijavu protiv supruga. Dana 13.1.2016. godine, Centar bezbjednosti Podgorica je informisao Centar za ženska prava da su, nakon obavljenih konsultacija sa osnovnim državnim tužiocem, službenici policije u skraćenom postupku priveli Y kod dežurnog sudije Suda za prekršaje Podgorica zbog počinjenog prekršaja iz čl. 36. stav 1. tačka 2 Zakona o zaštiti od nasilja u porodici. Postupajući sudija je okrivljenom izrekao zatvorsku kaznu i zaštitnu mjeru udaljenje iz stana.

Ovakvo postupanje policije predstavlja primjer ažurnog postupanja policije u slučaju nasilja u porodici.

2

Dana 10.01.2017. godine X je u prisustvu povjerljivog lica iz NVO Centar za ženska prava, Centru bezbjednosti Podgorica podnijela prijavu za prijetnje i uznemiravanje protiv supruga sa kojim ne živi u zajednici. Prilikom davanja izjave njen suprug je ponovo pozvao telefonom, što je inspektor iskoristio da ga upozori zbog takvog ponašanja. Uprkos upozorenju Y je i dalje nastavio da uznemirava X, pa je ona 12.01.2017. godine, u prisustvu povjerljivog lica, podnijela prijavu protiv Y zbog 250 poziva i poruka koje joj je uputio u toku noći. Službenici policije su po ovoj prijavi postupali u skraćenom postupku, privodeći Y kod dežurnog sudije Suda za prekršaje u Podgorici. Dežurni sudija je odložio ročište kako bi izvršio uvid u prekršajnu evidenciju Y. Na ročištu održanom 17.1.2017. godine advokatica Centra za ženska prava je podnijela zahtjev za izricanje zaštitnih mjera zabrana približavanja

³⁸ Zbog obaveze čuvanja povjerljivosti ličnih podataka naših korisnica, u opisu slučajeva smo žrtve označili simbolom X, a počiniocem nasilja simbolom Y.

i zabrana uhođenja i uznemiravanja koji je sud usvojio i izrekao zaštitne mjere u trajanju od 60 dana.

Napomena: Ako ocijeni da je neophodno da se žrtva bez odlaganja zaštiti, sud za prekršaje zaštitne mjere može izreći i prije pokretanja postupka, a najkasnije u roku od 48 časova od časa prijema zahtjeva (član 29 Zakona o zaštiti od nasilja u porodici) Potrebno je da policija češće podnosi zahtjev za izricanje hitnih zaštitnih mjera.

3

Dana 19.08.2016. godine X je u prisustvu povjerljivog lica iz Centra za ženska prava podnijela prijavu protiv supruga Y, zbog nasilja koje je u kontinuitetu trajalo tri dana. Prijetio je nožem X i njihovom sinu, vrijeđao je, fizički nasrtao na nju. Po ovoj prijavi Y je priveden i zadržan do suđenja. Ročište pred Sudom za prekršaje je održano istog dana, a Y je kažnjen kaznom zatvora u trajanju od 50 dana.

4

Dana 28.06.2016. godine X je u prisustvu povjerljivog lica iz NVO „Centar za ženska prava“ Upravi policije CB Podgorica dala izjavu na okolnosti prijave koju je CZP uputio CB Podgorica 22.06.2016. godine.

Uzimanje izjave obavljeno je u kancelariji u kojoj se nalazilo 5 inspektora, što je naša klijentkinja doživjela kao neprijatnost, jer je u njihovom prisustvu morala da iznosi činjenice iz svog života. Prilikom uzimanja izjave inspektorka je pokazala nerazumijevanje i nepovjerenje prema žrtvi X. Više puta u toku uzimanja izjave je pitala X zašto ranije nije prijavila događaj ukoliko se osjećala ugroženom, nagovještavajući da neko ko se osjeća ugroženim policiji podnosi prijavu odmah. Ističe da stranka još uvijek nije prijavila ništa, već je prijavila NVO. Na molbu X, da zbog njene bezbjednosti ne unosi njenu adresu, već adresu Centra za ženska prava, inspektorka odgovara da prijavu neće moći pročitati njen bivši muž, ali da će je svakako čuti pred sudom. Pri tome svojom neverbalnom komunikacijom i facijalnom ekspresijom pokazuje nerazumijevanje i čuđenje zbog toga što X ne želi da se zna njena adresa. Takođe navodi da nije rekla da će predmet ići na sud, da ne vidi da u porukama postoje prijetnje, ne prepoznajući da se radi o svakodnevnom uznemiravanju. Više puta je ponovila da neko ko se osjeća ugroženim odmah prijavi događaj, i da policija može da reaguje samo u roku od nedjelju dana od događaja koji je predmet prijave. Prilikom uzimanja izjave telefonira i ne pokazuje empatiju.

Inspektorka je svojim stavom i ophođenjem izazvala kod žrtve osjećaj bespomoćnosti, neprijatnosti i nepovjerenja prema institucijama. X je nakon davanja

izjave, u razgovoru sa povjerljivim licem navela da joj to bila veoma stresna situacija, da bi izašla iz prostorije da povjerljivo lice nije bilo sa njom, da joj je pored svih situacija kroz koje prolazi u posljednje vrijeme ovakav pristup još više doprinio osjećaju bespomoćnosti. Takođe je navela da je i ranije u policiji imala neprijatnosti, te da zbog toga više nije htjela da prijavljuje nasilje. Po ovoj prijavi nije pokrenut postupak.

5

X se Centru za ženska prava za pomoć obratila 13.04.2016. godine, zbog prijetnji, uznemiravanja i nasilja koje je njen bivši suprug Y vršio nad njom i njihovom maloljetnom kćerkom. X je protiv bivšeg supruga podnijela pet prijava, u periodu od mjesec dana. Dana 16.03.2016. godine Y je presreo X i kćerku u blizini kuće u kojoj žive i prijetio joj. Na insistiranje policijskog inspektora X se složila da Y bude samo upozoren. Naredne prijave je podnijela 21.03.2016; 22.03.2016; 23.03.2016. i 24.03.2016 godine, jer uznemiravanje i prijetnje nisu prestajali. Posebno je strahovala jer je znala da Y kod sebe ima nelegalno oružje, a prijetio je da će ubiti nju i kćerku. S obzirom da X od policije nije dobila informacije o ishodu svojih prijava, Centar za ženska prava je 15.04.2016. godine, Centru bezbjednosti Podgorica uputio Zahtjev za dostavljanje informacija. Centar bezbjednosti nam je odgovor dostavio 30.05.2016. godine, navodeći da prijava od 16.03.2016 godine nije procesuirana jer je to tražila X. Po prijavi od 23.03. 2016. godine službenici Centra bezbjednosti Podgorica su podnijeli zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka protiv Y. Ostale prijave su nakon konsultacije sa dežurnim državnim tužiocem prosljeđene na postupanje Centru bezbjednosti Bijelo Polje shodno mjesnoj nadležnosti. Dana 20.04.2016. godine advokatica Centra za ženska prava je podnijela Sudu za prekršaje u Podgorici zahtjev za izricanje zaštitnih mjera *Zabrana približavanja* i *Zabrana uznemiravanja i uhođenja*. Postupajući sudija je pomenuti zahtjev odbio, tako da je advokatica podnijela žalbu Višem sudu za prekršaje, koji je 28.04.2016. godine usvojio žalbu i donio rješenje kojim se izriču pomenute zaštitne mjere u trajanju od 60 dana.

6

Naredni slučaj ilustruje koje posljedice po žrtvu mogu nastupiti ako policija propusti da utvrdi primarnog agresora.

X je osamdesetogodišnja starica koja nam se obratila 28.10.2015. godine, kao dugogodišnja žrtva psihičkog, fizičkog i ekonomskog nasilja koje su prema njoj vršili sin Y i snaha.

Nakon smrti supruga, X i njena djeca su se u ostavinskom postupku odrekli kuće u korist sina Y, na osnovu usmenog dogovora da se sin o njoj doživotno brine.

Y je prije nekoliko godina pregradio porodičnu kuću u kojoj X živi već 62 godine i na taj način je doveo u situaciju da živi u jednoj prostoriji u kojoj nema ni toalet, ni vodu. Zatim je pregradio i dvorište, onemogućivši joj pristup i poljskom toaletu. Od tada je X bila prinuđena da se snalazi za obavljanje fizioloških potreba, a vodu je donosila sa izvora koji je daleko od njene kuće, što je zbog njenih godina i zdravstvenog stanja predstavljalo izuzetan napor. Pored nehumanih uslova za život, X je često izložena psihičkom, a ponekad i fizičkom nasilju od strane sina Y i njegove supruge.

Od 05.06.2015. godine, nakon što je protiv majke podnio zahtjev za izricanje zaštitne mjere udaljenje iz stana, Y pokušava da je istjera iz kuće. Ovaj zahtjev je odbijen, pa je Y 08.06.2015.godine uputio žalbu Vijeću za prekršaje. Vijeće za prekršaje nije uvažilo žalbu Y, pa je rješenje Suda za prekršaje u Podgorici potvrđeno.

Naša korisnica X se ponovo, 21.07.2015.godine, obratila CB Podgorica sa prijavom za vrijeđanje i uznemiravanje od strane sina Y i njegove supruge. Međutim prijava nije procesuirana, shodno ocjeni zamjenika Osnovnog državnog tužioca i predmet je arhiviran.

23.10.2015. godine snaha se vratila sa posla i parkirala auto ispred ulaznih vrata X i tako joj zagradila prolaz. Kad joj je X rekla da pomjeri auto, snaha je počela da viče, vrijeđa je i prijeti. X se uplašila i pošla za vodu, a njena snaha je nastavila sa prijetnjama. Kad se vratila, zaključala se u kuću jer se iz dijela kuće njenog sina čula galama. Ovaj događaj je prijavljen policiji, pa je protiv snahe pokrenut prekršajni postupak. 19.10.2016. godine je oglašena krivom.

Od 27.10.2015. godine X nije imala struju u svom dijelu kuće, pa se 30.10.2015. godine obratila CB Podgorica prijavom da joj je neko isključio struju, navodeći da nije sigurna da li je u pitanju njen sin, ili Elektrodistibucija. Prijavila je i da joj je sin pomjerio ogrijevna drva bez njenog pristanka. U ovoj prijavi X je navela i da je Y pregrađivanjem kuće doveo u situaciju da već godinama živi u prostoriji u kojoj nema ni vodu, ni toalet. O ovoj prijavi su policija i NVO Centar za ženska prava obavijestili Centar za socijalni rad Podgorica. Na osnovu navedene prijave Y je dostavio račune sa različitih brojila navodeći da njegova majka nije izmirila račune za električnu energiju, te da joj je iz tog razloga Elektrodistibucija isključila struju. U prvoj informaciji koju je dobila od Elektroprivrede CG rečeno je da je isključena sa mreže po osnovu prispjelog duga. Ona račune nije izmirivala jer ih nije dobijala, pa je mislila da su ona i sin priključeni na isto brojilo i da račune izmiruje on, s obzirom na to da je njegova potrošnja mnogo veća. Nakon što se uvjerila da on ima zasebno brojilo, 3.12.2015. je sa Elektroprivredom Crne Gore sklopila Ugovor o priznanju i dinamici izmirenja duga za utrošenu električnu energiju i ubrzo izmirila dug potreban za uključenje struje. Kako ni nakon ovih uplata nije priključena na mrežu, njen mlađi sin je pozvao Elektroprivredu da se raspita o čemu se radi. Dobio je informaciju da je Y spriječio službenika zaduženog za priključenja da priđe brojilu. X i njen najmlađi sin su se pismeno obratili Elektroprivredi i dobili odgovor koji potvrđuje ove navode. I policija i Centar za ženska prava su više puta obavještavali Centar za socijalni rad Podgorica o situaciji u kojoj se nalazi X. Međutim, CSR nije postu-

pio u skladu sa svojim ovlaštenjima propisanim Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici i pratećim Protokolom, pa je Centar za ženska prava Zaštitniku ljudskih prava i sloboda, 30.12.2016. godine, uputio pritužbu na rad Centra za socijalni rad Podgorica.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda je 22.03.2016. godine, nakon sprovedenog ispitnog postupka donio završnu ocjenu iz koje izdvajamo sledeće:

“Nakon sprovedenog ispitnog postupka i utvrđenih činjenica Zaštitnik konstatuje da Tim za odrasla i stara lica pri Centru za socijalni rad Podgorica, iako je bio upoznat sa slučajem X putem dopisa CB Podgorica, Suda za prekršaje i NVO Centra za ženska prava, nije pravovremeno i adekvatno odreoagovao u cilju zaštite navedenog lica (datumima praćenja slučaja iz Lista praćenja korisnika i dokumentacija CSR-a), već je reakcija uslijedila u kasnijem periodu usljed uključivanja i drugih državnih aktera (nakon posjete i ukazivanja Zaštitnika).

U konkretnom slučaju Zaštitnik primjećuje da status aktera u sukobu bitno pokazuje neravnopravan odnos moći koji je evidentan, sa aspekta životne dobi (starosti), biološke moći, raspolaganja imovinom i kontrolom pristupa (izolovanje i onemogućavanje dolaska ostalih srodnika u posetu kod X), da je prisutno istovremeno delovanje više aktera (bliskih srodnika), što nosi posebnu težinu prilikom sagledavanja slučaja.

U višemjesečnom periodu, X, koja stanuje u kućnoj zajednici sa posebnim domaćinstvom sa sinom Y, živjela je u neadekvatnim uslovima i konstantno izložena sukobima i nespokojstvu neprimjereno njenoj starosnoj dobi i zdravlju. U izjavi pred službenicima Centra za socijalni rad Y navodi da jasno svima stavlja do znanja da lica sa kojima je u konfliktu ne mogu ući na njegov posjed i posjetiti X. Sve sumnje u postojanje prekršajnog ili krivičnog djela državni organ, u navedenom slučaju Centar za socijalni rad, dužan je prijaviti kako bi se provjerili navodi i shodno utvrđenim činjenicama preduzele mjere.”

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda je CSR Podgorica, Upravi policije i Multidisciplinarnom timu za zaštitu od nasilja u porodici uputio sledeće preporuke:

“U slučaju X, predstavnici policije treba da postupaju sa posebnom pažnjom u slučaju ponovljenih prijava i shodno ranijoj evidenciji, da savjesno i odgovorno sprovode istražni postupak i predlažu zaštitne mjere, u skladu sa zakonskim propisima za postupanje u slučajevima nasilju u porodici.”

Dana 30.11.2015. godine CB Podgorica se obratio Y sa prijavom protiv majke X, navodeći da mu je prijetila, ali se prijetnji nije mogao sjetiti i niti ih ponoviti. Tužilac je ocijenio da nema elemenata krivičnog i prekršajnog djela, pa je stoga postupak obustavljen i arhiviran;

U međuvremenu je Y Osnovnom sudu u Podgorici predao tužbu radi iseljenja X, pozivajući se na vlasništvo kuće stečeno nasleđem, iako su se njegova majka, braća i sestre odrekli kuće na osnovu usmenog dogovora da se Y o majci doživotno brine. U tužbi navodi da on i njegova porodica “žive u strahu u svom domu” zbog prijetnji, napada i uvreda kojima su izloženi od strane X, prilažući kao dokaz dvije presude Područnog organa za prekršaje u Podgorici (pravosnažnost ovih presuda

je upitna, s obzirom da u rješenju Područnog organa za prekršaje od 5.06.2015. stoji da je utvrđeno da X ne prolazi kroz prekršajnu evidenciju). Tužba za iseljenje je odbijena 11.11.2016. godine, ali je Y uložio žalbu.

Dana 21.2.2016. godine, X je sudu za prekršaje u Podgorici podnio Zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka protiv X jer ga je, kako navodi, 05.01.2016., gađala cjepanicom u predjelu noge, a 01.02.2016. verbalno napala. 10.11.2016. godine X je oslobođena krivice.

Dana 06.05.2016. godine X je bila pozvana u prostorije CB Podgorica da da izjavu povodom prijave njene snahe X je objasnila policiji da je snaha njoj prijetila i vrijeđala je. U prijavi koju je podnijela 06.05.2016. X navodi da je snaha nastavila da joj prijeti i u prisustvu policijske patrole, zbog čega je tražila da se policijski službenici koji su bili na licu mjesta pozovu za svjedoke. Po ovoj prijavi je pokrenut je prekršajni postupak i protiv snahe i protiv X. Postupak je u toku jer se policijski službenici koji su navedeni kao svjedoci još uvijek nisu pojavili na ročištu.

Dana 12.05.2016. godine, X je bila pozvana u prostorije Centra za socijalni rad Podgorica povodom prijave sina Y da su njegova djeca ugrožena zbog stalnih svađa i da kao posljedicu imaju košmare. Primila ih je Marija Lepović, radnica Centra za socijalni rad, koja je sa X povodom ove prijave obavila razgovor.

Centar za ženska prava je prilikom razgovora sa X dana 15.06.2016. godine, saznao da X i dalje svakodnevno trpi nasilje, o čemu je obavijestio CB Podgorica. Na osnovu ove prijave je pokrenut prekršajni postupak. Uvidom u obimnu sudsku dokumentaciju koja nam je bila dostupna, stiče se utisak da je mnoštvo prijava koje je Y podnio protiv majke upravo jedan od načina da je natjera da napusti kuću i da je od samog početka bilo propusta u radu institucija. O tome smo više puta razgovarali tokom Konferencija slučajeva koje smo organizovali u saradnji sa CB Podgorica i Savjetom za građansku kontrolu rada policije. Dana 11.7.2016. godine X je, u pratnji povjerljivog lica iz Centra za ženska prava, dala izjavu tužiocu povodom prijave za davanje lažnog iskaza koju je protiv nje podnio sin Y. Nakon što smo tužiocu dostavili kompletnu hronologiju njenog slučaja sa istorijatom nasilja koje je trpjela, tužilac je odbacio prijavu. Napominjemo da je Y po prirodi posla kojim se bavi u stalnom kontaktu sa osobama pravne struke od kojih može dobiti savjete, dok X nije pismena, ne zna procedure, a i teško podnosi pravnu bitku protiv rođenog djeteta. Tako se desilo da joj je policijska inspektorka, kada je X pokušala da prijavi nasilje (što radi rijetko), uglavnom odgovarala "da je u pitanju njena riječ protiv njegove" i da je bila optužena za lažno prijavljivanje zbog toga što nije znala tačno vrijeme kad se incident desio. To nije neobično s obzirom na njene godine i činjenicu da je dugo živjela u mraku, bez struje, televizije i bez redovnog kontakta sa drugim ljudima. Iz razgovora sa njenom ostalom djecom, ali i uvidom u sudsku dokumentaciju, može se utvrditi da je Y sklon podnošenju prijava protiv svih članova svoje porodice koji pokušaju da se brinu o X, ili koji dođu kod nje u posjetu. Iako je većinu postupaka Sud za prekršaje obustavio, ostali članovi porodice izbjegavaju da je posjećuju, jer se plaše novih prijava. Na taj način je Y izoluje X od socijalnih kontakata, dovodeći je

u situaciju da nema ni zaštitu, ni svjedoke za nasilje kojem je izložena, što je uobičajeni obrazac ponašanja kada je u pitanju nasilje u porodici.

7

Dana 21.10.2016. godine korisnica Centra za ženska prava X je sa svojom kćerkom starom 13 godina, a u pratnji povjerljivog lica iz Centra za ženska prava, podnijela prijavu protiv bivšeg supruga Y zbog nasilja koje je prethodnih dana činio prema maloljetnoj kćerki.

Primila ih je inspektorka za porodično nasilje u Centru bezbjednosti Podgorica, koja je već bila upoznata sa problemom koji X ima sa bivšim suprugom. Po dolasku inspektorka je strankama odmah rekla da su prezauzeti i da "mora da se javlja na tri telefona". Nakon što je X rekla da želi da prijavi bivšeg supruga, jer je mimo volje djevojčicu odveo sa školske nastave, inspektorka je saopštila da po tom pitanju ne može da uradi ništa jer tu nema elemenata krivičnog djela ni prekršaja, jer je djevojčica sa njom. Takođe je navela da bi više voljela da se to desilo majci, a ne djevojčici jer je sa djecom situacija komplikovanija. Potom joj je rekla da može da podnese prijavu, ali da to znači da djevojčica mora da daje izjave u policiji, sudu i Centru za socijalni rad, te da je to za nju previše. Zbog takvog objašnjenja u strahu da kćerku ne izloži prevelikom pritisku, X je izašla iz kancelarije da se sa kćerkom dogovori da li da podnese prijavu. Nakon odluke da ipak prijavi, inspektorka je rekla da se to ne može procesuirati. Međutim na insistiranje X, inspektorka joj je dozvolila da ispriča šta se desilo. Prilikom davanja izjave djevojčica nije imala mogućnost da sve ispriča, jer je atmosfera u kojoj je davala izjavu bila neadekvatna za njene godine. Inspektorka je potom telefonom pozvala tužioca i ukratko prenijela o čemu se radi, ublažavajući riječi koje je izgovorila djevojčica. Nakon tako prenijete situacije tužilac se izjasnio da nema elemenata krivičnog djela. Nakon obavljenog razgovora sa tužiocem inspektorka je saopštila da nema osnova za reagovanje, da može da podnese prijavu, ali da će je ona arhivirati. Nakon upućenog pitanja X da li može da se uradi nešto po pitanju uznemiravanja i događaja koji su se desili par dana ranije, a koji se ponavljaju, a koji su inspektorki već bili poznati, odgovorila je da nije u pitanju uznemiravanje, da je „uznemiravanje nešto drugo". Nakon ubjeđivanja da nema osnova za reagovanje inspektorka je rekla da bi ona pomogla, ali da nema osnova, da X može da podnese prijavu ako hoće, ali da to mora da uradi na prijavnici, a ne kod nje. Takođe je dodala da treba uključiti Centar za socijalni rad, ali ih o pomenutom događaju nije informisala. Kako je inspektorka odbila da primi prijavu X je uz pomoć tima Centra za ženska prava sastavila prijavu u kojoj je navela detalje ponašanja njenog bivšeg supruga prema kćerki. Sa ovom prijavom je u pratnji povjerljivog lica Centra za ženska prava otišla kod tadašnjeg šefa kriminalističke policije Siniše Stojkovića, kojem je ispričala o postupanju inspektorke. Zahvaljujući

njegovoj urgenciji , druga inspektorica je primila njenu prijavu i sačinila zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka. Ujutro je sudija za prekršaje saslušala djevojčicu koja je došla u pratnji majke i povjerljivog lica Centra za ženska prava. U svrhu saslušanja djevojčice obezbjeđeno je prisustvo psihološkinje CSR Podgorica. Okrivljenom je izrečena zaštitna mjera Zabrana približavanja kćerki.

Od prvog pokušaja da X podnese prijavu do konačnog prijema prijave nasilja prošlo je skoro 10 časova.

8

X je sa Y zasnovala bračnu zajednicu 04.06.2006. U tom braku su dobili dvoje djece uzrasta od 9 i 5 godina.“ Brak je sporazumno razveden presudom Osnovnog suda u Podgorici, a djeca su majci povjerena na čuvanje, vaspitanje i staranje , uz obavezu oca da daje održavanje za djecu, u visini od 150 eura mjesečno.

Psihičko nasilje bilo je prisutno od početka braka, ali ga X nikad nije prijavila. Nakon razvoda odlučuju se za zajednički život u inostranstvu, u nadi da će se situacija promijeniti kada njihova porodica bude samostalno živjela (tokom braka živjeli su u kući njegovih roditelja, tako da su se nezdrave odnose uvijek pripisivali uticaju drugih). Psihičko nasilje se i tokom boravka u inostranstvu pogoršalo, zapravo je postalo izraženije, jer X i djeca nijesu imali socijalne kontakte (ona nije radila, nisu poznavali nikog). Nakon godinu dana X se sa djecom vratila u Crnu Goru., pod izgovorom da odlazi da obiđe roditelje, jer joj Y ne bi dozvolio povratak, da je znao da to predstavlja kraj njihovog zajedničkog života. Nakon nekog vremena počinje da prijeti i uznemirava je telefonskim pozivima, SMS porukama i pozivima preko Skype-a, Facebook-a. Prijeti joj smrću. Zakazuje datume kad će se vratiti i ubiti je. Iz straha da bi to mogao ostvariti , X napušta iznajmljeni stan u kome je živjela sa djecom i privremeno prelazi kod svojih roditelja. . Tada, 9.06.2014. godine se prvi put obraća Centru za ženska prava. Dolazi da se informiše o svojim pravima i o tome kako da se zaštiti kad se njen bivši suprug vrati u Crnu Goru. Još uvijek ne želi da ga prijavi, nadajući se da će on vremenom popustiti. Opet dolazi po savjet 7.10.2014. god. i navodi da je njen bivši suprug deportovan u Crnu Goru i da i nakon povratka nastavlja sa uznemiravanjem: utiče na djecu (protiv nje), prijeti, aktivira lažni profil sa njenim imenom na Facebook-u i zloupotrebljava ga..

Dana 19.10.2015. dolazio je i na njeno radno mjesto, odakle ga je udaljilo obezbjeđenje. Međutim, niko nije pozvao policiju. Nešto prije ponoći, kada se vraćala sa posla, on je stajao u blizini njene kuće i ponovio prijetnje. Sjutradan je otišla u CB Podgorica da prijavi nasilje. Nakon što je dala izjavu pred inspektorom za porodično nasilje, on joj je rekao da ide kući i ne brine, jer je njenom bivšem suprugu određena zaštitna mjera zabrana približavanja. Dao joj je svoj broj telefona i rekao da ga nazove ukoliko joj se bivši suprug približi. Ovom razgovoru je prisustvovala

la njena majka. Ostaje nejasno kako je takva zaštitna mjera donesena odmah po njenoj prijavi, s obzirom da X nije pozivana u sud za prekršaje , niti je dobila takvo rješenje.

Dana 30.10.2014., X nije dozvolila bivšem suprugu da prisustvuje njenom rođendanu , ali je on došao i tokom proslave stajao naspram kuće u kojoj je iznajmljivala stan za sebe i djecu. Telefonom je obavijestio gdje stoji i zaprijetio da ukoliko primijeti da muškarac ulazi u kuću da “će ući i sve ih pobiti”. U tom trenutku je u stanu bilo mnogo djece, njene sestre i drugarice. Policiju nije zvala jer joj je inspektor prethodno rekao da može da zove samo ako joj se on približi. Sledećeg jutra kada je krenula na posao i da vodi djecu u vrtić njen nadimak je bio ispisan velikim crnim slovima po ogradama kuća u njenoj ulici, po fasadi vrtića u koji ide mlađe dijete, po fasadi škole u koju ide starije dijete i fasadi firme u kojoj radi.

Proganjanje se nastavilo, a u jednom trenutku je Y otvorio svoju torbicu da joj pokaže da u njoj ima pištolj.

X je nakon ovoga pozvala inspektora koji je primio prethodnu prijavu, a on joj je rekao da sačeka do sutra kada on bude u smjeni i da tada dođe u prostorije CB Podgorica. Po dogovoru sa inspektorom je 01.11.2014. godine otišla da podnese prijavu protiv bivšeg supruga zbog prethodnih dešavanja. Međutim ovu prijavu je inspektor odbijao da primi jer nije našao osnov za pokretanje postupka. Nije sačinio ni službenu zabilješku. Tek nakon upornog insistiranja povjerljivog lica iz Centra za ženska prava inspektor je pristao da primi prijavu, ali je X izgubila povjerenje i odustala od prijave.

Dana 11.11.2014. X je, zbog nepovjerenja u policiju, Osnovnom državnim tužilaštvu u Podgorici podnijela krivičnu prijavu zbog prijetećih poruka koje je dobijala od svog bivšeg supruga ,kao i zbog neprestanog uhođenja , uznemiravanja i proganjanja. Mislila je da je na snazi Zaštitna mjera zabrana prilaska (kako joj je rekao inspektor) koju je on prekršio prilazeći joj. Osnovno državno tužilaštvo je odbacilo gore navedenu krivičnu prijavu uz obrazloženje da nema elemenata bića navedenog krivičnog djela, kao ni bilo kojeg drugog krivičnog djela za koje se gonjenje preuzima po službenoj dužnosti. Iako je bio u pitanju slučaj koji zahtijeva hitnost postupka, rješenje je donijeto tek nakon 6 mjeseci, a da pritom X nijednom nije pozvana da da bilo kakvu usmenu izjavu. O ovom rješenju je ODT nije obavijestio, za njega je saznala tek u septembru 2015. kada je otišla da podnese novu krivičnu prijavu.

05.12.2015. X ponovo odlazi u policiju i podnosi novu protiv Y zbog prijetećih poruka koje je lijepio na ulaznim vratima stana u kojem ona živi (“Ubiću te! Bićeš moja ili metak u čelo! Kurvo!”), kao i zato što je opet dolazio na njeno radno mjesto, zbog čega je bila prinuđena da da otkaz , iako joj je to bio jedini izvor prihoda jer Y ne uplaćuje održavanje za djecu. Ova prijava je procesuirana po Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici i upućena Sudu za prekršaje Podgorica.

Sudija koja je vodila slučaj je uzela u obzir istorijat nasilja (sve događaje koji su se desili od početka oktobra do posljednje prijave) Dana 08.12.2014.godine proglasila je Y krivim zbog izvršenja prekršaja iz čl. 36 st.1 tačka 7 Zakona o zaštiti od

nasilja u porodici u produženom trajanju i odredila mu kaznu zatvora u trajanju od četrdeset dana ,koja je sprovedena odmah nakon suđenja. Pored toga, izrekla mu je i zaštitnu mjeru Zabrana uznemiravanja i uhođenja prema bivšoj supruzi X na teritoriji Crne Gore u trajanju od jedne godine, jer je postojala opasnost da okrivljeni ponovo učini nasilje.

Uprkos postojanju zaštitne mjere , Y je nakon odsluženja zatvorske kazne nastavio sa maltretiranjem bivše supruge, šaljući joj poruke neprimjerenog sadržaja u kojima ju je nazivao raznim imenima i na indirektan način joj prijetio smrću. Na društvenim mrežama je aktivirao više lažnih profila sa kojih ju je predstavljao kao lošu majku i ženu.

Krajem avgusta 2015. godine na sajtu koji nudi seksualne sadržaje postavio je oglas sa njenim brojem telefona. Kada je shvatila o čemu se radi, otišla je u CB Podgorica da ga prijavi. Obratila se opet istom inspektor, jer je on bio zadužen za sprovođenje zaštitne mjere koju je 8.12.2015. izrekao sud za prekršaje. Dobila je odgovor da joj policija ne može pomoći "jer se sajber kriminal teško dokazuje". Nisu joj mogli pomoći ni oko toga da se sporni oglas ukloni sa sajta. Na njeno pitanje da preduzmu nešto makar povodom toga što joj bivši suprug i dalje šalje na desetine poruka dnevno, inspektor je rekao da on može da reaguje samo ako joj se bivši suprug približi, iako je na snazi bila Zaštitna mjera zabrana uznemiravanja, a ne približavanja. Ni ovog puta inspektor nije sačinio ni službenu zabilješku.

Kako nije dobila zaštitu od policije, X se obratila se sudu za prekršaje. Kada im je iznijela svoj slučaj, savjetovali su je da prijavi Osnovnom državnom tužilaštvu, jer se radi o krivičnom djelu. Četiri dana zaredom je odlazila u tužilaštvo, ali odgovorne tužiteljke nije bilo na radnom mjestu ,iako je čekala i po dva sata. Nakon ovakvog tretmana policije i tužilaštva, X je odustala od prijavljivanja institucijama.

O ovom slučaju smo razgovarali na Konferenciji slučajeva sa Centrom bezbjednosti Podgorica, nakon čega je pomenuti inspektor sklonjen iz Jedinice za nasilje u porodici. Nemamo informaciju da li su protiv njega preduzete disciplinske ili druge mjere.

9

Dana 23.8.2016. X je u prisustvu povjerljivog lica Centra za ženska prava bila u Urgentnom centru, kako bi joj sanirali povrede koje joj je nanio suprug. Nakon dobijenog izvještaja o povredama prijavila je supruga za počinjeno nasilje. Dana 24.08.2016. je dala izjavu tužiocu, u prisustvu povjerljivog lica , nakon čega je njenom suprugu odredio pritvor u trajanju od 30 dana, a pokrenut je i krivični postupak.

10

X je pozvala policiju jer je bivši suprug Y napao. Došla je policijska patrola, koja se sa Y pozdravila i u čijem prisustvu je on nastavio da vrijeđa X i da joj prijeti.

Prilikom davanja izjave o ovom događaju , dana 8.4.2016. godine, X je policijskom inspektor, objasnila da njen bivši suprug vrši nasilje u kontinuitetu i da se plaši za svoju sigurnost. Policijski inspektor joj je nakon uzimanja izjave rekao da će istog dana biti pozvana kod sudije Suda za prekršaje. U međuvremenu je Y prijetio i majci X. Kako postupak nije pokrenut po skraćenom postupku, Centar za ženska prava je Upravi policije i Savjetu za građansku kontrolu rada policije uputio pritužbu. Nakon podnošenja pritužbe policijski inspektor je dopunio prijavu i pokrenut je prekršajni postupak protiv Y.

Ministarstvo unutrašnjih poslova
Uprava policije

